

TYT

Temel Yeterlilik Testi

MUBA TANITIM

TYT SINAVINA İLİŞKİN MEB TARAFINDAN AÇIKLANAN
KONU ve KAZANIMLAR DİKKATE ALINARAK HAZIRLANMIŞTIR.

AKILLI
TAHTA
UYUMLU

okulburada.com
eğitim portalı

FELSEFE

SORU BANKASI

KONU DESTEKLİ TOPLAM
751 SORU

YAZAR:
Caner ASNA

MUBA
YAYINLARI

TEST • 1

1. Thales, felsefe tarihinin ilk filozofu kabul edilir. Felsefe dışında matematik ve astronomi alanlarında bilgiler ortaya koymuştur. Ona göre evrenin ilk nedeni (arkhesi), sudur. Su; varlıkların tümünün nedeni, ilk maddesidir. Değişen her şeyde değişmeden varlığını sürdürür. Evrendeki çokluğun temelindeki birliktir. Suyun soğuduğunda buz, ısındığında ise buhar olması suyun tüm varlıklarda farklı biçimlerde var olduğunu gösterir. Evrenin arkhesi problemini ilk olarak Thales dile getirmiş ve cevabı da doğadan vermiştir. Kendinden sonraki düşünürler için değişim, birlik ve çokluk gibi tartışma başlıkları açmıştır.

Bu parçaya göre Thales'in ilk filozof olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Evreni açıklarken Yunan mitolojisinden yararlanması
 B) Evrendeki her şeyi bir nedenle açıklaması
 C) Doğayı doğanın kendisiyle açıklaması
 D) Doğaüstü (metafizik) açıklamaları reddetmesi
 E) Evrende değişen her şeyin arkasında değişmeyen bir nedenin olduğunu söylemesi

2. Aristoteles "Nikomakhos'a Etik" adlı eserinde şöyle der: "Erdemlilik, bu yetinin uygun biçimde işlenmesi yoluyla yine bu yetiden çıkan bir eğilimdir. İnsanlar erdemli iş yapa yapa erdemli, adil iş yapa yapa adil, ölçülü iş yapa yapa ölçülü olurlar. O halde erdem tercihleri ilişkili bir hü; akıl tarafından ve akli başında bir insanın belirleyebileceği, bizle ilgili olarak ortak alanda bulunma hüydür. Bu bir aşırılık, öteki eksiklik olan iki kötülüğün ortasıdır. Kötülük etkilenimlerde ve eylemlerde gerekenden aşırısı ya da eksikliğidir. Erdem ise ortayı bulmadır."

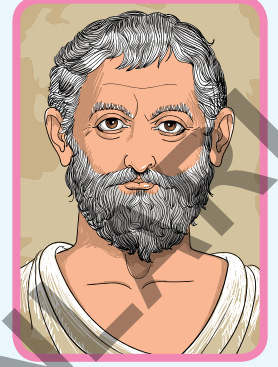
Buna göre Aristoteles için erdemli davranış aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İyi ideasına uygun davranma
 B) Tutkulara boyun eğme
 C) Tanrısal buyruğu göre eyleme
 D) Ölçülü olmaya çalışma
 E) Ödeve uygun yaşama

3. Platon'a göre güzellik, her şeyden önce düşünülür dünyada ya da aşkın dünyada var olan bir kendinde şeydir. Bu dünyadaki bütün görelilikler kaynağını güzel ideasından alır.

Buna göre Platon'un güzellik anlayışı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Güzelliğin kişiden kişiye göre değiştiği
 B) Gerçek güzelin idealar dünyasında olduğu
 C) Düşünsel dünyadaki varlıkların kaynağını duyuşal dünyadan aldığı
 D) Güzellik algısının toplumsal yapıdan etkilendiği
 E) Güzelliğin mutlak bir kavram olmadığı

Thales

Filozofun Merakı

Gerçekten de felsefeyi ve felsefeciliği en iyi karakterize eden şey, merak ve hayrettir. Batı felsefesinin ilk filozofu olarak kabul edilen Thales (MÖ 624-546)'le ilgili olarak aktarılan bir öykü ya da anekdot, bu durumu iyi bir biçimde açıklar. Batı Anadolu kıyılarında yaşayan, geçim sıkıntısı çekmeyen bir filozof olarak Thales'in ilgileri, ortalama insanın ilgilerinden farklıydı. Gündelik işlerini kölesine yaptıran Thales, doğallıkla "bir şeylerin neden var olduğunu" merak ediyordu. Hatta yeryüzündeki şeyleri bir tarafa bırakıp gökyüzünde olup bitenlere ilgi göstermişti. O, bir gün Trakyalı kölesi ile gezintiye çıkmıştı; anlatılanlara göre gökyüzüne bakarken önündeki çukuru göremeyip yere boylu boyunca serilmişti. Thales yere serilmekle de kalmayıp kölesinin alayına da hedef olmuştu. Kölesi "Siz filozoflar böylesiniz; ayağımızın altındakileri göremezken göklerde olup biteni anlamaya çalışırsınız!" demişti.

4. Sofist filozoflar, doğa filozoflarının araştırdığı arkhe problemini felsefenin konusu olmaktan çıkarmış ve ilk defa "Doğru bilgi mümkün müdür?" sorusunu sormaya başlamışlardır. Bilgi insandan insana değişmektedir; çünkü her insan farklı duyuşlarla bilgiler elde etmektedir. Protagoras ve Gorgias başta olmak üzere sofistlere göre insan duyuş yoluyla edinilen bilgilerde algı yanıması yaşar. Suya batırılan çubuğun düz olmasına rağmen onun kırık görünmesi bu yanımadan kaynaklanır. Bilgi edinme sürecinde duyuşların kullanılması, elde edinilen bilginin hatalı olma ihtimalini doğurur. Dolayısıyla onlara göre her zaman geçerli olan kesin bir bilgi yoktur. Çünkü bilgi, kişiden kişiye değişen göreceli bir niteliğe sahiptir.

Bu parçaya göre Sofistlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi öne sürülemez?

- A) Sofistlerle beraber felsefi bilgi şüpheci bir yaklaşım sergilemiştir.
 B) Sofistlere göre üzerinde uzlaşılan hiçbir bilgi yoktur.
 C) Sofistler bilgi konusunda evrensel doğruların varlığını benimsememişlerdir.
 D) Sofistler arkhe sorunuyla ilgilenmişlerdir.
 E) Sofistler bilgi konusunda rölativist bir tavır sergilemişlerdir.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Thales

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır. Bazı kaynaklara göre tarihin ilk filozofu ve bilim insanı olarak kabul edilir. Thales'e göre çokluğun arkasında bulunan akılla ulaşılabilecek bir gerçekliğin diğer bir deyişle bir arkhe nin olacağını savunur. Thales'e göre varlığın arkasındaki ve her şeyin ondan türediği arkhe "su"dur.

Anaksimandros

Thales gibi Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır ve onun öğrencisi olarak kabul edilir. Anaksimandros'a göre bütün her şey ilki ve sonu olmayan bir tözden meydana gelir. Fakat bu töz hocası Thales'in düşündüğü manada su değildir. Ona göre arkhe duyumla elde edilemeyen, nicelik bakımından sınırsız ve nitelik bakımından belirsiz olan "aperion"dur. Aperion, sınırı olmayan manasına gelir.

Anaksimenes

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamış filozoflardandır. Her şeyi kuşatan ve onların varlığının temelindeki şey tek bir arkhe'dir. Bu arkhe, aktedilebilir gerçekliğe sahip bir madde olabilmelidir. Ona göre bu arkhe "aer" havadır. Hava var olan her şeyin temel tözüdür.

Herakleitos

Ephesos'ta (İzmir/Efes/Selçuk) yaşamıştır. Ona göre her şeyin ana maddesi olan yani arkhe'si ateştir. Ateş hareketi ve değişimi ifade eder. Ateş varoluştur. Ateş, varoluşun nasıl olduğunu ifade eden bir süreçtir.

Parmenides

Elea'da (İtalya'da) yaşamıştır. Parmenides, kendisinden önceki birçok doğa filozofundan farklı olarak varlığı maddi bir öge değil de soyut bir öge olan "Bir" olarak ifade etmiştir. Düşüncesinin merkezine "Varlık vardır, yokluk yoktur." ilkesini temel almıştır. Ona göre varlık, ezeli-ebedî, bölünemez, boşluk içermeyen ve hareketsiz olandır. Varlık aldattıcı olarak çokluk olarak görünse de asıl olarak varlık "Bir Olan"dır.

5. "Zor bir iş değil, dedim. Her zaman, kolayca yapılanabilen bir iş. Eline ayna alıp da her yana tutarsan, çarçabuk yaparsın bunu. Güneşi, gökteki yıldızları, yeryüzünü, kendini ve öteki canlılar, ev eşyalarını, bitkileri ve şimdi sözünü ettiğimiz bütün şeyleri hemencecik yaratı verirsin.

– Evet, ama sadece bir görünüşdür bunlar, gerçek değil ki!

– Güzel, tam da istenenin üstüne bastın. Çünkü bu çeşit ustalar arasında ressamı da saymak gerekir değil mi?

– Elbette.

– Diyeceksin ki ressamın yaptığı sedirin de gerçekliği yoktur. Ama bir bakıma onun yaptığı da bir yataktır.

– Öyle değil mi?

– Gerçekten var olanı yapmadığına göre, gerçek nesneyi değil, gerçek nesneye benzeyen, ama ondaki gerçekliği taşımayan bir nesneyi yapıyor demektir."

Bu parçada aşağıdaki filozoflardan hangisinin sanat hakkındaki eleştirilerine yer verilmiştir?

- A) Platon B) Aristoteles
C) Sokrates D) Gorgias
E) Demokritos

6. Sokrates'in annesinin adı ebe Fenelon'dur. Annesi hakkında: "Annem nasıl var olan bir bebeğin dünyaya gelmesine yardımcı oluyorsa, ben de insanların ruhlarında bulunan bilgileri ortaya çıkartırım. Örneğin, geometri bilmeyen bir köleye sorular yöneltmiş ve onda doğuştan var olduğuna inandığı yanıtı almıştır.

Bu parçaya göre Sokrates'in bilgi görüşünü açıklayan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilgi eğitimle kazanılır.
B) Bilgi kişiden kişiye göre değişir.
C) Bilgi doğuştan akılda bulunur.
D) Bilgi toplumsal yaşamda tecrübeyle edinilir.
E) Bilgi ancak ilahi kaynaklı olduğu zaman güvenilir.

7. Gece, gündüz, iyi, kötü, güzel, çirkin, yaz, kış ancak zihinde vardır. Gerçekte ise boşlukta savrulan ve rastlantı sonucu karşılaştıklarında birleşmeleri zorunlu olan varlıklar vardır.

Demokritos'un bu görüşüne göre gerçekte var olan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atom B) İdea
C) Form D) Diyalektik
E) Arkhe

8. I. Thales: "Varlığın ana maddesi sudur."
II. Anaximenes: "Varlığı varlık yapan havadır."
III. Herakleitos: "Tüm var olanların özü ateştir."
IV. Demokritos: "Varlık atomlardan meydana gelmiştir."
V. Parmenides: "Bu evren, «Bir» in kendisidir, Bir ise Tanrı ile bir ve aynıdır".

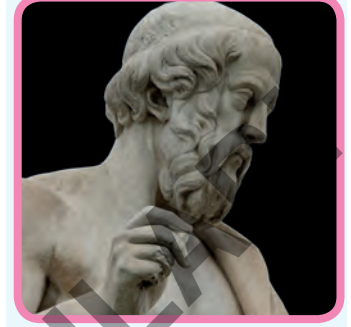
Buna göre varlığı niteliği bakımından diğerlerinden farklı şekilde ele alan düşünür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Seneca "Ahlaki Mektuplar" da şöyle der: "Felsefe, davranış öğretir insana, konuşmayı değil. Herkesin kendi yasasına uygun olarak yaşamasını ister, sözleriyle yaşam biçimi birbirine aykırı olmasın, tüm eylemlerinin rengi bir olsun ister. Bilgeliğin en büyük görevi, ana belirtisi şudur: Eylemle sözler birbirine uysun.

Seneca'ya göre eylemle sözün birbirine uygun olmasının anlamı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Felsefe, tutarlı bir yaşam kurmamıza olanaklar sunar.
B) Felsefe, insanın içinde bulunduğu evreni sorgulamasına yardımcı olur.
C) Felsefe, bireyin yaşamına zenginlikler katar.
D) Felsefe, toplumu ve evreni anlamazı sağlar.
E) Felsefe, günlük hayatta karşılaştığımız problemlerin çözümüne katkılar sunar.

Platon

Platon'un Bilgi Görüşü-1

Platon'un bilgi görüşünü anlamamız için, onun idealer kuramına bakmamız gerekir. Bu kurama göre; gerçek, değişmez ve mükemmel olan idealer dünyasıdır. Bu dünyanın bilgisini filozof, akılla bilir. İdealar dünyası duyulardan bağımsız, düşünsel bir dünyadır. Burada, hareket, devinim, oluş ve bozuluş yoktur. Oysa nesnelere (görünenler) dünyası, idealer dünyasının kopyası (taklidi) dir. Bu dünya, içerisinde yaşadığımız dünyadır. Bu dünya, canlılar, cansız nesnelere ve insanlığın yaptığı yapma nesnelere oluşur. Burada, hareket, devinim, oluş ve bozuluş vardır. Bu dünyanın bilgisine herkes duyularla ulaşır (doxa), bu nedenle güvenilmez ve yanıltıcı bir bilgidir. Örneğin, doğada gördüğümüz "at" doğar, büyür, ölür; kör, topal, şişman ya da zayıf olabilir. Onun hakkında herkesin duyulara dayanan bilgisine ulaşılır. Fakat "at" ideası değişmez ve mükemmeldir: Ne doğar, ne büyür, ne de ölür. Var olan bütün atların ilk özüdür. Onun bilgisine ancak filozof akılla ulaşır. Doğadaki bütün atlar da o "at ideası" nın kopyasıdır.

10. Aristoteles'e göre doğadaki her varlığın bir nedeni vardır. O, herhangi bir şeyin varlığını ve dünyadaki işlevini dört neden görüşüyle açıklar.

I. Maddi Neden: Bir şeyin hangi maddeden yapıldığını gösteren ve değişimden bağımsız olan nedendir. Örneğin altından yapılmış bir vazanın maddi nedeni altındır.

II. Formel Neden: Bir şeyin biçimsel nedendir. Altının vazo görünüşünü alması formel nedendir.

III. Fail Neden: Hareket ettirici neden olarak da bilinen fail neden, maddenin biçim kazanmasını sağlayan nedendir. Altının vazoya dönüşmesini sağlayan sanatçı, fail nedendir.

IV. Ereksel Neden: Bir maddenin biçim kazanmasındaki amacını gösteren nedendir. Vazonun bir demet çiçek için biçim almasının nedeni ereksel nedendir.

Bu parçaya göre Aristoteles'in dört neden fikrine uygun olmayan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Form, maddeden öncedir ve sanatçının zihninde bulunur.
- B) Fail neden, maddeye biçim kazandırır.
- C) Doğadaki her varlığın bir nedeni vardır.
- D) Form - madde ilişkisinde asıl önemli neden maddi nedendir.
- E) Ereksel neden her nesnenin bir amacı olduğunu ifade eder.

11. "Tanrılar üzerine bilgi edinmede çaresizim. Ne var oldukları ne var olmadıkları ne de ne şekilde oldukları üzerine."

Protagoras bu sözle aşağıdakilerden hangisini vurgulamaya çalışmıştır?

- A) Tanrı'nın var olduğu
- B) Tanrı'nın zorunlu olarak var olduğu
- C) Evren ile Tanrı'nın aynı olduğu
- D) Tanrı'nın varlığının veya yokluğunun bilinmeyeceği
- E) Evreni yönlendiren bir Tanrı olduğu

12. Platon, bilgi anlayışını oluştururken varlık anlayışından yola çıkmıştır. Gerçek varlığın yani ideanın bilgisine sadece bir yansıma olan görünenlerin (fenomenlerin) bilgisini ayırmıştır. İdeaların bilgisine, idealer dünyasından akıl yoluyla edinilir. Akıl bu bilgiye ulaşmak için idealere, idealerinin bilgisinin olduğu kendi içine dönmelidir. Bu kendine dönüş bir tür anımsamadır. Platon'a göre idealerinin bilgisine doğuştan zihinde hazır bulunur. Platon, bu bilgilere episteme demektedir. Platon, bu fikre ruhun ölümsüzlüğü fikriyle ulaşır. Ruh, doğum ve ölümle idealer ve görünenlerin (fenomenlerin) dünyasına gidip gelmektedir. Bu gidiş ve gelişlerde idealer dünyasında görülenler görünenlerin (fenomenlerin) ışıltısında unutulmaktadır. O, bilgi anlayışında görünenlerin (fenomenlere) yönelik bilgiler, gerçek bilgi olarak kabul edilmez. Görünenler (fenomenler), insanda sadece sanı ve tahminler oluşturur.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi Platon'un idealer kuramına uygun değildir?

- A) İdeaların bilgisine doğuştan akılda bulunur.
- B) Ruh ölümsüzdür.
- C) Görünenlerin (fenomenlerin) bilgisine güvenilmezdir.
- D) Var olanlar ikiye ayrılır.
- E) İdeaların bilgisine tecrübeyle edinilir.

13. Bu probleme göre; gerçek bilgiye ulaşmanın yolu, düşünmek; gerçeğin kendisi de düşüncedir. Bunu savunanlar, "Her şey Tanrı'dan gelir" der, fakat bunu maddi verilerle kanıtlama ihtiyacı duymaz. Düşüncenin kişiyi Tanrı fikrine götürdüğünü söylemekle yetinirler. Gelişmeleri, olayları "fizik ötesi" güçlerle açıklar. Bu güçlerin varlığının bir kanıtı yoktur, hayal gücünün ürünüdür, ama buna inanılmasını isterler. Gerçek bilgiye ulaşmak için maddi dayanıklara ihtiyaç duymazlar.

Bu parçada açıklanan felsefi problem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Metafizik
- B) Etik
- C) Empirizm
- D) Epistemoloji
- E) Materyalizm

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Lao Tse

Lao Tse, Doğudan Yükselen Işık

Çin'in en eski dinlerinden biri olan Taoizm, Şintoizm ve Konfüçyanizm'e reaksiyondan doğmuştur. Kurucusu Lao Tzu (Lao-Tse / ihtiyar bilgin)'dir. Hayatı hakkında az bilgiye sahip olmamıza rağmen MÖ.604-517 yılları arasında yaşadığı Honan'da doğduğu Konfüçyüs'ün çağdaşı olduğu düşünülmektedir.

Taoizm "Tao" kavramı üzerine inşa edilmiştir. Taoizm'in kendine göre büyücüler, rahipleri, rahibeleri, dini şefleri ve kendine has ayinleri vardır. İkbaharda ateş yakılır. Taoist rahipler yarı çıplak durumda, ateşe piring ve tuz atıp yalınayak koşarak üzerinden geçerler.

Taoizm'e göre insan raks ve sarhoşlukla vedce ulaşabilir. Hayatını tehlikesiz bir şekilde yaşamak ve sürdürmek isteyen insan iyi bir yemek rejimi oluşturarak aşırılıktan kaçınmalıdır. Böylece ölümü biraz daha geciktirmiş olur. Lao'nun bir diğer özelliği de karşılıksız iyilik yapmaktır. Lao Tse ilkelerini uygulamak için ısrarlı olmamış, daima mütevazı ve sakin bir hayat sürmeyi tercih etmiştir.

14. Parmenides, düşüncesinin merkezine "Varlık vardır, yokluk yoktur." ilkesini temele almıştır. Ona göre varlık; ezeli-ebedî, bölünemez, boşluk içermeyen ve hareketsiz olandır. Varlık aldatici olarak çokluk olarak görünse de asıl olarak varlık "Bir Olan"dır. Ayrıca değişimin reddiyle varlığın zamanla olan bağının olmadığını da söyler. Ona göre değişim, bir şeyin o şey olmaktan çıkıp başka bir şey olmasıdır. Yani bir şey varken yok olmaktadır. Yokluk olmadığından yok olmak da mümkün değildir. O hâlde değişim duysal bir yanılgıdır. Varlığın değiştiğini düşünmek mantıksal bir hatayla çelişkiye düşmektir. Varlık vardır ve yokluk yoktur. Düşünce var olanların bilgisine sahiptir, yokluk olmadığından yokluğun bilgisi de olamaz. Değişimi reddetmesi ve duyulara olan güvensizliğiyle bilgi konusunda aklı ön plana çıkarması, kendinden sonraki birçok filozofu da etkilemiştir.

Bu parçaya göre Parmenides'in Herakleitos'un değişim fikrine karşı çıkmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Var olan bir şey yok olamaz.
- B) Varlığın değiştiğini savunmak tutarsız bir argümandır.
- C) Varlık oluş halinde olduğu için değişim zorunludur.
- D) Değişim bir tür illüzyondur.
- E) Var olanlar çoğul görünse de aslında her şey "Bir olan"dır.

15. Ahlaki eylemlerin amacı, üstün iyilik olan "İyilik ideasına" ulaşmaktır. Ona göre mutluluk iyilik ideasını gerçekleştirmektir. Ahlakın temeli olan iyi ideasına uygun olan davranış iyi, uygun olmayan davranış ise kötüdür. En yüksek iyiye ulaşan insan erdem sahibi insandır. Bu erdemler bilgelik, cesaret, ölçülülük ve bunların gerçekleşmesiyle adalet erdemi oluşur. Ahlak anlayışını idealer dünyasına ve bilgilere dayandırarak kişiden kişiye değişmeyen, nesnel ahlakın varlığını savunmuştur.

Bu parçada açıklanan ahlaki görüş aşağıdaki filozoflardan hangisinin düşüncesine uygundur?

- A) Epikuros B) Platon C) Bergson
- D) Farabi E) Kant

16. Lao Tse, Taoizmin kurucusu olarak kabul edilir. Tao; patika ve yol daha sonraları ise inanç ve öğreti anlamlarında kullanılmıştır. Lao Tse'ye göre dünya var olan ve var olmayanlardan meydana gelmiştir. Var olmayanların isimlendirilmesiyle var olanlar oluşmuştur. Bu değişim, sonsuz bir kaynaktan beslenir. Bu kaynak Tao'dur. Her şey Tao'dan çıkar ve ona geri döner. Tao, bu hâliyle tüm değişimlerin içinde değişmeden kalandır. Lao Tse; Tao düşüncesiyle doğa filozoflarındaki temel madde, ilke veya arkheye benzetilebilecek bir cevheri dile getirmiştir. Tao düşüncesiyle evrenin değişimine açıklama getirmeye çalışmıştır.

Bu parçaya göre Lao Tse'nin kurduğu Taoizm'in Yunan felsefesinden ayrılan temel farkı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Evrendeki değişimi açıklamaya çalışması
- B) Felsefesinin zamanla dine dönüşmesi
- C) Evrenin arkhesinin ne olduğunu söylemesi
- D) Varlığı anlamaya çalışması
- E) Değişimin sonsuz olduğunu söylemesi

17. MÖ 3. bin yılda Hint yarımadasında matematikle uğraşıldığı ve matematiksel hesapların yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu matematiksel etkinlik büyük oranda ölçüm cetvelleri ve ağırlık gibi konuları da içermekteydi. Bu dönemdeki matematiksel etkinliklerin genel olarak astronomiyle de ilişik olduğu öne sürülmüştür. Burada matematik tesadüfen değil, bazı ihtiyaçlardan dolayı zorunluluk gereği gelişme göstermiştir. Bu bölgede yaşayanlar nehirlerin her yıl taşmasından zarar görmemek ve bu durumu kontrol ederek avantaja çevirmek için matematik çalışmalara ağırlık vermişlerdir.

Bu parçada bilimsel gelişmeler aşağıdakilerden hangisine dayandırılmaktadır?

- A) Bilimsel çalışmaların kökeni Hindistan'dır.
- B) Matematiğin bu toplumda ortaya çıkması bir dizi rastlantıya dayanır.
- C) Çok dinli ve çok kültürlü bir toplum olduğu için bilim burada gelişmiştir.
- D) Bilimsel çalışmalar, bütün toplumların ortak katkısıyla olmuştur.
- E) Doğayı kontrol altına almak ve pratik fayda sağlamak için kullanmışlardır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Sofistler, Antik Dünyanın Anarşistleri

İdeal düzenin olabileceğini yadsıyan sofistler, öncelikle insan ve toplum sorunlarıyla ilgilenmişlerdir. “Devlet ve hukuk nasıl oluşmuştur?” sorusunu ilk defa onlar sormuşlardır. Sofistlere göre devlet, insanların birlikte yaşayıp birbirlerini desteklemek, karşılıklı olarak birbirlerini korumak zorunluluğundan yani sözleşmeden doğmuştur. Toplum içindeki sınıf farklılıkları, ayrıcalıklar, soyluluk ya da kölelik hep insanın koyduğu kurallardan kaynaklanmıştır.

Sofistler ürettikleri düşüncelerle toplumsal düzeni sarsmışlar, dolayısıyla daha adil bir düzenin oluşturulmasına katkıda bulunmuşlardır. Örneğin, “Doğa insanları eşit yaratmıştır, insanlar, özgür ve köle diye ikiye ayırmak yanlıştır” diyerek köleliğe karşı çıkmışlardır.

Sofistlerin hem topluma yaklaşımları hem de varlık ve bilgi anlayışları onları ideal bir düzenin varlığını yadsımaya götürmüştür.

18. • Trasymacos'a göre, adalet ve erdem gibi kavramların hiçbir önemi yoktur. Bunlar sadece insanları kandırmak için üretilmiştir. Öyleyse adaletin olmadığı yerde ideal düzenden de bahsedilemez. “Adalet, güçlüünün işine gelendir.” Ormanda nasıl güçlü olan aslan pençeleriyle ceylanı parçalıyorsa hukuksal süreç de zayıfa karşı güçlüyü kollamalı, adalet güçlü olan gözetilerek dağıtılmalıdır. Ama durum böyle değildir. Toplumda güçsüzler bir araya gelmiş, doğanın düzenine aykırı yasalar yapmışlardır.
- Kallikles adaleti, güçsüzlerin kendilerini korumak için güçlülere karşı kurdukları tuzak olarak nitelendirir. Doğa, egemen olma hakkını güçlülere vermiştir. Güçsüz, devletin çıkardığı yasalar aracılığıyla güçlüünün elinden bu hakkı almaya çalışır.

Parçada görüşleri açıklanan Sofist filozofların devlet anlayışına uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Devlet, doğa düzenine uygun olmalıdır.
B) Devletin yasasıyla doğa yasası aynı olmalıdır.
C) Devlet, orman yasasının toplumda uygulanmasıdır.
D) Devlet, insani değerlere göre organize olmalıdır.
E) Devlet, güçlüye hizmet etmelidir.

19. İki bin beş yüz yıldan beri var olan felsefe, uygarlık tarihinde hayli etkili olmuştur. Felsefe, insanların ve toplumların yaşamlarında önemli birtakım işlevler gerçekleştirmiştir.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi felsefenin işlevlerinden biri değildir?

- A) Orta Çağ'da olduğu gibi, inancın biçimlendirilmesinde ve temellendirilmesinde etkili olmuştur.
B) Bireyin kendini tanımasına ve anlamasına katkı sunmuştur.
C) Büyük toplumsal devrimlerin ve değişimlerin meydana gelmesinde katkısı olmuştur.
D) Teknolojik gelişmelerde ve sanayinin yaygınlaşmasında doğrudan etkili olmuştur.
E) Rönesans ve reform hareketlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

20. Filozoflar tarih boyunca, metafizik sözcüğüne farklı anlamlar verdiler; metafizikten yana oldular ya da onu eleştirdiler veya yerdiler. Metafizik sözcüğü, ilk olarak İsa'dan önce birinci yüzyılda, Rodoslu Andronikos tarafından ortaya atıldı. Andronikos, büyük Yunan filozofu Aristoteles'in yazılarını bir araya getirdiği zaman, fiziğe ilişkin bölümden sonraki yazılara, “metafizik”, yani fizikötesi adını verdi. Aristoteles'in bu yapıtında incelediği konular daha sonra, metafiziğin konuları olarak kabul edildi. Metafizik konular deyince, duyularımızı ve algılarımızı aşan konular, anlaşıldı. Aristoteles, bu yapıtında incelenen konulara “ilk felsefe” diyordu. İlk felsefe, yani metafizik, “varlığı, varlık olarak inceliyor; genel olarak var olmanın koşullarını, kaç çeşit nedenden söz edilebileceğini, var olanların en üst katında bulunan yetkin varlığı yani Tanrıyı ele alıyor ve açıklıyordu. Orta Çağ'ın sonuna kadar, felsefenin temel bölümünü metafizik oluşturdu.

Bu parçaya göre aşağıdaki problemlerden hangisi metafiziğin inceleme alanı içerisindedir?

- A) İnsan toplumsal bir varlık mıdır?
B) Ruh ölümlü müdür?
C) İdeal devlet düzeni mümkün müdür?
D) Bilginin kaynağı akıl mıdır?
E) Evrensel ahlak yasası var mıdır?

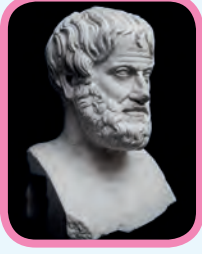
21. Felsefe, Antik Çağ felsefesi, Orta Çağ felsefesi, Yeni Çağ felsefesi, Modern felsefe gibi dönemlere ayrılır. Söz konusu dönemlerin her birinin ayırt edici özelliği mevcuttur. Üstelik her biri farklı alt dönemlere de ayrılabilir.

Felsefe tarihinin belirli dönemlere ayrılması aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Felsefede genel görüşler bulunur.
B) Felsefe aynı tür olayların ortak yönleriyle ilgilenir.
C) Her dönemin ve toplumun farklı bir felsefe geleneği vardır.
D) Felsefe akla uygun açıklamalarla konularını seçer.
E) Felsefede, güncel sorunlar, dönemleri belirler.

C	B	D	E	E	B	B	C	A	E	D	D	A	E	A	C	A	D	B	C	A
21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Yanıtlar																				

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Aristoteles

Aristoteles'in Varlık Görüşü

Aristoteles, maddenin ancak form sayesinde gerçeklik kazandığını, form sayesinde biçimlenip belli niteliklere büründüğünü, varlığa geldiğini düşünmekteydi. Buna karşılık formun da ancak maddede kendisini gerçekleştirebileceğini, madde olmasaydı, formun da kendisini asla açığa koyamayacağını savunmaktaydı. Böylece madde ile form arasındaki ilişkiyi bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi hâline getirmişti. Madde, onu bizim için algılanabilir kılan hiçbir biçime, forma sahip olmasaydı kaotik durumda kalır, yani bir nevi yokluk durumunda bulunurdu. Çünkü Aristoteles'e göre form kazanmamış, formun henüz kendisini gerçekleştirmediği bir madde varlık kazanmış sayılmaz. Bu yüzden Aristoteles, formu daima gerçekliğin ve varlığın kendisi olarak görmüş, bir şeyin gerçeklik ve varlık kazanmasını form kazanmasına, formun o şeyde gerçekleşmiş olmasına bağlamıştır. Salt maddeyi ise "olacağı şeyi henüz olmamış, yani henüz form kazanmamış ama form kazanma gücüne ya da imkânına sahip şey" olarak görmüştür. Hiç form kazanmamış, formun kendisinde henüz hiç gerçekleşmediği madde "salt madde" ya da "ilk madde"dir (prote hyle). Bu ilk madde, Aristoteles'e göre bir "kuş hâlinde olma durumu" ya da gizilliktir (dynamis). Form ya da öz, bu ilk maddede henüz gizil hâlde, yani bir imkân olarak bulunmaktadır. Bu ilk maddenin form, yani varlık ve gerçeklik kazanabilmesi için bu gizillik açığa çıkması, imkânın gerçekleşmesi gerekecektir. Aristoteles'e göre varlık kazanma süreci, yani "oluş" (genesis) işte bu "imkânın gerçekleşmesi ya da gizillikten açığa çıkma" sürecinden ibarettir.

TEST • 2

1. Aristoteles'e göre, "Form"lar, algılanabilir olan tikel şeylerin içindedir. Öyleyse algılanabilen şeylerin kopyalanması anlamında sanat, Platon'dakinden daha farklı bir değere sahiptir. Gerçeğin taklidi eşyayı özel bir şekilde algılamayı öğretir. Diyelim ki, bir şeyin yeni yollarını görürüz ya da daha önce gördüğümüz bir şeyi yeni bir biçimde görürüz veya evvelce görmüş ve yaşamış olduğumuz bir şeyin farkına varırız. Estetik algılama bu deneyimin bizatihi kendisinin iyi olması (ve sadece başka bir şey için yararlı olmaması) anlamında hem "üretici" (sanatçı) hem de tüketici (sanatı tecrübe eden kişi) için keyifli bir durumdur. Ayrıca sanatçılar sadece gerçekten var olan bir şeyi taklit etmeye ihtiyaç hissetmezler. Olması ve olmaması gereken bir şeyi de taklit edebilirler.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Aristoteles'in görüşüne uygun değildir?

- A) Sanat, yaratma ürünü olduğu için estetik bir haz verir.
- B) Sanat, gerçekliğin taklidine dayanır ve farklı olanaklara işaret eder.
- C) Sanatın ahlaksal işlevi, insan eylemlerini değerlendirmede görevi vardır.
- D) Sanat, hem sanatçı hem de sanat eseri karşısındaki kişi açısından keyif veren bir etkinliktir.
- E) Sanat, gerçekliğin farkına varılmasında önemli işlevlere sahiptir.

2. İki Taocu suda oynaşan balıkları görünce biri "İşte balıkların eğlencesi!" der. Karşısındaki ise şu itirazda bulunur: "Sen balık değilsin ki balıkların neyle eğlendiğini bilesin!". Arkadaşı ise şöyle der: "Sen de ben değilsin ki benim balıkların neyle eğlendiklerini bilmediğimi bilesin!"

Bu öyküde varlığın bilinemeyeceğini savunan görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İdealizm
- B) Nihilizm
- C) DUALİZM
- D) Realizm
- E) Materyalizm

3. Sokrates, Atina'nın Tanrılarına karşı çıkmak ve gençleri yoldan çıkarmak suçlamasıyla mahkemeye verilir. Korkup özür dilemesi ve sinmesi bekleniyordu. Oysa Sokrates adalet ve iyiliğin egemen olması için çabaladığını söyler. Böylece mahkemenin tepkisini üzerine çeker. Kaçmasını söyleyen üç oğlu ve birkaç dostuna karşı çıkar. Doğru bildiği yolda sonunda ölüm olsa da yürümeye devam eder.

Aşağıdakilerden hangisi Sokrates'in bu davranışının gerisinde yatan ahlaki kabullerden biridir?

- A) Evrensel ahlak yasası olmadığı için insan istediği gibi yaşamalıdır.
- B) İnsanların tüm eylemleri kendi çıkar ve iyiliğini sağlamaya yönelik olmalıdır.
- C) Suçunu kabul ettiği için ölüme boyun eğmiştir.
- D) Ahlaki eylemin değeri kişiden kişiye göre değişir.
- E) İnsan düşündüğü gibi yaşamalı, yaşadığı gibi düşünmelidir.

4. Platon'un felsefesi, "idealar dünyası" ve o dünyanın kopyası olan "nesneler dünyası" ayrımına dayanır. İdealar dünyası akıl ile kavranırken nesnelere dünyası duyuyla kavranır. Platon'a göre doğru bilgi, duyumlarımızla algıladığımız bilgi değil, ideaların bilgisidir. Nesnelere dünyasındaki cisimler, sürekli oluş içinde oldukları için gerçek bir varlıkları yoktur.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi Platon'un varlık görüşü için doğru değildir?

- A) Yaşadığımız dünya idealar dünyasının kopyasıdır.
- B) Her nesnenin bir ideası vardır.
- C) Kesin ve genel geçer bilgi akılla, düşünmeyle elde edilir.
- D) Gerçek varlıklar, akılla elde edilen somut nesnelere dir.
- E) Görünenler dünyası, idealar dünyasının kopyasıdır.

Diyojen: “Çılgın Sokrates”

Diyojen, Atina’da umduğunu bulamamıştır. Yunanistan’da bir sürgün olarak ömrünü sürdüren Diyojen’in hak ve özgürlükleri kısıtlı olduğu gibi, herhangi bir geliri de yoktu. Babası ile birlikte çok sıkıntı çekmiş, sefalet içinde yaşamıştır. Öğretmeni Antisthene’i tanımadan önce açlık, rezillik, korkunç sıkıntılar içinde, dostsuz ve himaysiz kalan Diyojen, farelere imrenecek kadar yokluklar içinde kalmış, bir gün yiyecek bulmak için koşturan bir fareyi görünce: “Hele bak bu hayvan Atinalıların mutfağına girmeyi biliyor da ben onların sofralarına oturamamak talihsizliğindeyim!” diye bağırır. Ve o andan itibaren hayvanların yaşamını doğaya daha uygun bularak onların yaşamına özenmiştir. Bu arada Antisthenes’in doğaya uygun yaşama çağrısını iştihmiş ve öğrencisi olmak için ona koşmuştur. Öğretmenliği bırakmış ve ders vermemeye yemin etmiş olan Antisthenes kendisini kabul etmeyerek sopası ile kovunca, Diyojen, başını uzatarak: “Vur, konuştuğun sürece beni kovabilecek kadar sert bir sopa bulamayacaksınız!” demiştir. Antisthenes, bu inatçı adamın inadı ve ısrarı karşısında yeminini bozmuş ve yeniden öğretmenliğe başlayarak Diyojen’i yetiştirmiştir.

Diyojen, günlük yaşamında çok zaman kirli elbisesi, köpek derisine benzeyen mantosu ile dolaşır, geceleri heykel diplerinde ve sokak köşelerinde yatar. Bir keşkülü, bir fiçisi ve bir sopası vardı. Ölü gömmekte kullanılan fiçinin içinde yaşamayı herkesi şaşırtıyordu. Fiçisinden başka bir de tahta maşrapası vardı. Ama bir gün, çeşme başında avucu ile su içen bir çocuğu görünce, “Bu çocuk bana fazladan eşyam olduğunu öğretti.” diyerek maşrapa çanağı da kırıp attı. Diyojen, aşırı gururlu bir insandı ve herkesi küçümserdi! Sıradan insanlardan nefret eder ve o derece küçük görürdü ki, bir öğle vakti elinde fenerle “Bir adam arıyorum.” diye bağırarak Atina sokaklarında dolaşmış, böylece Atina’da adam görmediğini anlatmak istemiştir. Kış günleri çıplak ayakla karlar üzerinde dolaşır, donmuş heykelleri kucaklar, vücuduna eziyet ederdi. Platon, ona “Çılgın Sokrates” derdi. Servet ve varlık düşmanıydı, bunların erdeme ters düşüğünü iddia ederdi. Zamanın felsefe okullarını da çekinmeden eleştiren bir kişiydi. Günün hatiplerine, “zamanın uçakları” derdi. Platon’un öğretimini, “zaman kaybettirme” olarak nitelerdi.

5. Diogenes, yoksulluk içinde yaşadığı, halka açık yerlerde yatıp kalktığı ve yiyeceğini dilenerek topladığı halde, herkesin aynı şekilde yaşamaması gerektiğini savunmamıştır. Kişinin en kısıtlı yaşam koşullarında bile, mutlu ve bağımsız olabileceğini göstermeyi amaçlamıştır. İnsanın kendi kendine yeterli olabilmesi gerektiğini savunmuştur. Uygarlaşmanın getirdiği kurallara ve araçlara bağlı olan bir yaşamı reddetmiş, yaşamın doğal ve sade olması gerektiğine inanmıştır. Diogenes, doğal yaşamı kendisine örnek alarak, yapay her şeye kayıtsız kalmıştır. Özel mülkiyeti, evliliği, dini, lüks yaşamı, zenginliği vb. şeyleri değersiz gören Diogenes, insanın amacının kendine yetme olduğunu ileri sürerek, bir fiçi içinde yaşamını sürdürmüştür. Var olan toplumsal kurallara kayıtsız kalarak, onların dedikleri dışında doğal bir yaşamın ahlaklı yaşam olduğunu benimsemiştir.

Diogenes’in ahlak anlayışına aşağıdaki yargılardan hangisi uygun değildir?

- A) İnsan, mütevazı bir yaşamla mutluluğu yakalayabilir.
 B) Toplumsal kurallara kayıtsız kalarak, insan kendi başına mutlu olabilir.
 C) Toplumun değer yargılarına uyarak insan mutlu olabilir.
 D) Ahlaklı yaşam doğaya uygun yaşamla olanaklı olabilir.
 E) İnsan, kendi kendine yeterince mutlu olabilir.

6. Varlığın “oluş” olduğunu savunan ilk filozoftur. Ona göre evrenin ana maddesi (arkhe) “ateş” tir ve evren sürekli bir oluş ve değişme içindedir. Bu değişme içinde değişmeden kalan tek şey aştır. Değişme, karşıtların savaşı olarak bize görünür: Gece - gündüz, savaş - barış, iyi - kötü, yaz - kış vb. Kısaca her şey akar (panta rei).

Parçada görüşleri açıklanan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Thales
 B) Herakleitos
 C) Demokritos
 D) Empedokles
 E) Lao Tse

7. Aristoteles, bir nesnenin varlığa gelebilmesi için dört nedene ihtiyaç duyar: Altından yapılmış bir heykeli düşünürsek;

- Maddi Neden: Bir şeyin maddesi. Heykelin maddesi, malzemesi; Altın.
- Formel (biçimsel) Neden: Maddenin içinde değişime uğradığı şekil veya formdur. Heykelin formu (ideası), sanatçının zihnindeki fikir, ona verdiği biçim.
- Fail (yapıcı, hareket ettirici, etkin) Neden: Harekete geçiren tetikleyici neden. Heykeltıraş ve aletleri.
- Final (amaç, erektsel) Neden: Bir şeyin asıl varoluş nedenidir. Heykelin yapılış nedeni.

Bu parçaya göre, aşağıdakilerden hangisi Aristoteles’in varlık görüşü için ileri sürülemez?

- A) Form, maddeden öncedir ve sanatçının zihninde bulunur.
 B) Fail neden, nesnenin varlığa gelmesi için sanatçının kullandığı aletlerdir.
 C) Her şeyin bir varlık nedeni vardır.
 D) Bir şeyin var olabilmesi için en az bir nedene ihtiyaç vardır.
 E) Madde var olmak için “form” a ihtiyaç duyar, “form” aynı zamanda maddenin ideasıdır.

8. Thales’e göre, değişen her şeyin arkasındaki değişmeyen şey, var olan her şeyin kendisinden doğduğu ilk madde, ana madde, “su” dur.

Thales’in “su” yanıtı varlık felsefesine göre aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) Düalizm
 B) Arkhe
 C) İdealizm
 D) Ontoloji
 E) Nihilizm

9. Diyalektik, akıl yürütme yoluyla ve karşıtlardan hareket ederek doğrulara ulaşma yöntemidir.

Felsefe tarihinde bu yöntemi ilk defa kullanan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Demokritos
 B) Herakleitos
 C) Sokrates
 D) K. Marx
 E) Aristoteles

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Demokritos

Demokritos'un Atomculuğu

Demokritos varlığın tüm bu özelliklerini evreni meydana getirdiğini düşündüğü küçük parçacıklara atfetti ve bu parçacıklara bozulmaz, parçalanmaz anlamına gelen atoma dedi. Bunlar sayıca sonsuz olan evrenin en temel yapı taşlarıydı. En temel özellikleri ise sıklık, yani hiçbir boşluk içermeme, ezeli ve ebedî olmalarıdır. Bunlar evrende belli bir boşluğu ya da mekânı doldururlar yani sonsuz bir boşlukta hareket ederler. Bunlar birbirlerini meydana getirmemişlerdir çünkü hepsi birden ezeli biçimde mevcuttur. Kendileri en küçük parçacıklar oldukları için daha küçük parçalara bölünmezler ve zaten tek parçadırlar. Bu yalınlık nedeniyle de asla bozulmaz ve parçalanmazlar. Başlangıçta ne iseler şimdi de öyledirler ve gelecekte de aynı şekilde kalacaklardır.

Demokritos'un atomlarının hepsi aynı malzemeden yapılmıştır ve bu malzeme de doluluktur. Yani bir şeyi doldurmadır. Bu daha sonraki yıllarda madde anlayışının oluşmasında önemli bir ayrıntı olacaktır. Atomların bir diğer önemli özelliği ise birbirlerinden şekilleriyle ayırt edilebilmeleridir. Bunların kimisi cilalı taş gibi yuvarlak, kimisi pürüzlü ve köşeli, kimisi üçgen prizma şeklinde, çengelli, kimisi deliklidir. Aralarındaki bu ayırım sayesinde evrendeki yapıca farklı şeyleri meydana getirebilirler. Mesela katı bir masa da atomlardan yapılmıştır, ruh gibi devingen bir yapı da. Ama masayı meydana getiren atomlar şekilce köşeli, ruhu meydana getirenler ise kaygan, pürüzsüz ve yuvarlaktr. Ayrıca atomlar arasında büyüklük bakımından da farklar bulunur.

10. Demokritos, varlığın atomlardan meydana geldiğini belirtir. Ona göre atomlar, sonsuz sayıda ve sonsuz küçüklüktedirler. Atomların birbirlerinden farklı şekilleri (düz, yuvarlak, çukurlu vb.) vardır. Boşlukta yukarıdan aşağıya doğru düşerlerken bir araya gelirler. Hafif atomlar hafif nesnelere, ağır atomlar da katı nesnelere oluşturur. Böylece ruh, düşünme, akıl, beden, ağaç, dağ vb. her şey atomlardan ibarettir.

Bu parçaya göre, aşağıdakilerden hangisi Demokritos'un varlık görüşü için doğru değildir?

- A) Evrende sayılamayacak kadar atom vardır.
- B) Hafif atomlar ağır nesnelere oluşturur.
- C) Atomlar farklı şekillerden oluşur.
- D) Maddi olmayan nesnelere atomdan oluşmuştur.
- E) Her şey atomlardan oluşmuştur.

11. "Hiçbir konuda kesin bilgiye ulaşamaz, hiçbir şeyin varlığından emin olamayız, her türlü varlık ve bilgi biçimi değişken olduğundan var olana yönelik bilgilerimiz de değişkendir."

Gorgias'ın bu sözü bilgi konusunda aşağıdakilerden hangisini destekler niteliktedir?

- A) Bilgi doğustandır ve akılda bulunur.
- B) Kesin bilgi bilimsel bilgidir.
- C) Genel geçer bilgi yoktur.
- D) Duyuların bilgisi güvenilirdir.
- E) Bilgi akıl ve deneyin sentezidir.

12. Protagoras'a göre duyular, duyumsayan insanın o anki psikolojik durumuna bağlıdır. Onun için algı, o anki durumumuza göre nesnenin nasıl yorumlandığına bağlı olarak oluşur. Öyleyse her algı birbiriyle çelişse bile doğrudur.

Protagoras'ın bilgi görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir.
- B) İnsan, doğası gereği bilmek ister.
- C) İnsan her şeyin ölçüsüdür.
- D) İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır.
- E) İnsan, insanın kurdudur.

13. Platon, tek tek varlıkların gerçekliği yansıtmadığını dile getirmiştir. Örneğin, "çocuk" kavramının belli bir çocuğu değil, bütün çocukları kapsadığını vurgulamıştır. Dolayısıyla mekândan ve zamandan bağımsız ideal varlıklar vardır ve gerçektir.

Bu parçaya göre Platon'un varlık görüşü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık, maddenin içindeki cevherdir.
- B) Var olanlar kişiden kişiye değişir.
- C) Varlık, bireysel olarak var olanlardır.
- D) Var olanlar nesnelere dünyasıyla sınırlıdır.
- E) Varlık, düşünsel bir öze sahiptir.

14. Sokrates' göre felsefe, neleri bilmediğini bilmektir.

Epikuros'a göre felsefe, mutlu bir yaşam sağlamak için, tutarlı eylemsel bir sistemdir.

Francis Bacon'a göre felsefe, deney ve gözleme dayanan bilimsel veriler üzerinde düşünmektir.

Görüldüğü gibi felsefenin bir yanıtını vermek çoğu zaman zordur. Ne kadar filozof varsa o kadar da felsefe tanımı vardır diyebiliriz.

Bu parçada felsefenin hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) Felsefe var olanı bir bütün olarak ele alır.
- B) Felsefe, öznel bir bilgidir.
- C) Felsefede sorular yanıtlardan daha önemlidir.
- D) Felsefe birikir, yığılır ama ilerlemez.
- E) Felsefe insanın merak duygusundan doğmuştur.

15. • Devlet de tıpkı doğada var olan şeyler gibi doğal bir varlıktır çünkü insanın doğal ihtiyaçlarından ve eğilimlerinden doğmuştur.
• İnsan doğası gereği toplumsal ve politik bir hayvandır.

Paragrafta açıklanan devlet görüşü aşağıdaki filozoflardan hangisine ait olabilir?

- A) Aristoteles
- B) Sokrates
- C) Platon
- D) Protagoras
- E) Demokritos

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Zenon, hocası Parmenides'in düşüncelerini paradokslarıyla kanıtlar

Parmenides değişmeye karşı çıkmıştır. Değişmek ona göre "var olmayan haline gelmek" anlamına gelir. Değişme var olana, var olmayan demektir. Var olanın bir şey olmaması da olanaksızdır; çünkü "olmamak" varlıktan çıkmak anlamına gelir. Parmenides'e göre, O vardır, varlık vardır. Boşluk da yoktur. Boşluk, var olanın var olmadığı yerdir. Varolan her şey değişmez ve devinimsizdir. O, ebedi ve değişmez bir durgunluk içinde her zaman kendi kendisiyle aynı kalır. Görüp duyduğumuz değişime ait duyular bir yanılgıdan ibarettir. Parmenides'in bu düşüncelerini kanıtlamak isteyen Zenon, paradokslarla değişimin çelişkili düşünceler olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

Zenon'un İkiye Bölme Paradoksu (Dikotomi Paradoksu)

A kişinin B noktasına gitmesi gerektiğini hayal edelim. Fakat B'ye gitmeden, önce B'ye olan mesafenin yarısını gitmek zorundadır. Fakat B'ye olan mesafenin yarısını gitmeden önce bu mesafenin çeyreğini gitmesi gerekir. Daha sonra çeyreği gidebilmek için sekizde birini gitmesi gerekmektedir; bu böyle sonsuza kadar devam eder. Sonuç olarak A kişinin sonsuz sayıda mesafe gitmesi gerekir. Bu seride bir sorun daha vardır; her ilk mesafe aralığı ikiye bölünebileceği için gidilmesi gereken belirli bir ilk mesafe yoktur. Böylece bu yolculuğun bir başlangıç noktası yoktur, yani yolculuğa başlayamaz. Bu paradoks sonuç olarak belirli bir mesafenin yolculuğunun tamamlanamayacağını veya başlanamayacağını, böylece de her hareketin sadece bir yanılsamadan ibaret olacağını ifade eder.

16. Zenon hocası Parmenides'in fikirlerini kanıtlamak için şu paradoksu örnek verir; "Aşil ile kaplumbağa yarışmaya karar verirler. Aşil daha hızlı olduğu için kaplumbağaya biraz avans verir ve daha geriden koşmaya başlar. Aşil koşarak kaplumbağanın durduğu yere geldiğinde, kaplumbağa biraz ilerlemiş olacaktır. Aşil o mesafeyi kat ettiğinde, kaplumbağa biraz daha ilerlemiş olacaktır. Sonuçta Aşil her ilerlediğinde kaplumbağa da biraz mesafe kat ettiğinden Aşil teorik olarak kaplumbağayı hiç geçememelidir."

Bu paradoksa göre varlık aşağıdaki özelliklerden hangisine sahiptir?

- A) Maddi bir öze dayanır.
- B) Sonsuz bir oluştur.
- C) Her şey düşünsel bir öze sahiptir.
- D) Var olan sürekli değişim içindedir.
- E) Hareket yoktur.

17. Sokrates, insanın yeni bir şey öğrenmediğini, bilgilerin doğuştan geldiğini savunur. Ona göre, öğretmenin yapması gereken, var olan bilginin ortaya çıkmasına rehberlik etmektir.

Bu parçaya göre Sokrates'in bilgi görüşü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğru bilgiye ulaşmak mümkün değildir.
- B) Her türlü bilgi deneyimler sonucu elde edilir.
- C) Sezgi, bilimsel bilgiyi içinde barındırır.
- D) Bütün bilgiler akılda bulunur.
- E) Bilgi, akla ve deneye dayanır.

18. Aristoteles'in bilgi görüşüne göre pasif akıl, deney ve gözlem aracılığıyla bilinç için gerekli verileri toplar; aktif akıl da deneyden gelen bu verileri işleyerek onu bilgiye dönüştürür.

Bu parçaya dayanarak Aristoteles'in bilgi görüşü için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bilgi, dil analizi yapılarak bilinir.
- B) Bilme süreci aynı zamanda anlama sürecidir.
- C) Bilgi, deney verilerinin akılla işlenmesi sonucunda ortaya konur.
- D) Bilgi, sezgisel bir iç görüyle bilinir.
- E) Bilgi elde etme yöntemi paranteze almaktır.

19. Platon'a göre, değişen bir şeyi bilmek söz konusu olamaz. Zira o belli bir zamanda belli bir şey iken başka bir zamanda başka bir şey olacaktır. Bundan dolayı, onunla ilgili bir tasvir ya da önerme, söz konusu nesne değiştiği için onun hakkında artık daha fazla geçerli olmayacaktır. Nesnelere dünyasına ilişkin bilginiz sonuçta sanılara (doxa) dayanır.

Platon'un bilgi görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Duyuların bilgisi gerçektir.
- B) Nesnelere dünyasının bilgisi sezgiye dayanır.
- C) İdealar bizi yanıltır, bilginin kaynağı değişmeyen sanılardır.
- D) Nesnelere dünyası kusursuz ve mükemmeldir.
- E) Gerçek bilgi, değişmeyen bilgidir.

20. Sofist filozoflar, doğa filozoflarının araştırdığı arkhe problemini felsefenin konusu olmaktan çıkarmış ve ilk defa "Doğru bilgi mümkün müdür?" sorusunu sormaya başlamışlardır. Bilgi insandan insana değişmektedir; çünkü her insan farklı duyumlarla bilgiler elde etmektedir. Protagoras ve Gorgias başta olmak üzere sofistlere göre insan duyular yoluyla edinilen bilgilerde algı yanılsaması yaşar. Suyu batırılan çubuğun düz olmasına rağmen onun kırık görünmesi bu yanılsamadan kaynaklanır. Bilgi edinme sürecinde duyuların kullanılması, elde edinilen bilginin hatalı olma ihtimalini doğurur. Dolayısıyla onlara göre her zaman geçerli olan kesin bir bilgi yoktur. Çünkü bilgi, kişiden kişiye değişen göreceli bir niteliğe sahiptir.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi Sofistlerin bilgi görüşüne uygun değildir?

- A) Sofistlerle beraber felsefi bilgi şüpheli bir yaklaşım sergilemiştir.
- B) Sofistlere göre üzerinde uzlaşılan hiçbir bilgi yoktur.
- C) Sofistler bilgi konusunda rölativist bir tavır sergilemişlerdir.
- D) Sofistler arkhe sorunuyla ilgilenmemişlerdir.
- E) Sofistler bilgi konusunda evrensel doğruların varlığını benimsemişlerdir.

E	E	C	D	E	A	B	E	C	C	B	B	B	D	B	C	D	E	B	A	Yanılar
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Septiklerin Bilgi Görüşü

Genel geçer doğru bilginin insan için olanaksız olduğunu dile getiren akıma, şüphecilik (septisizm) adı verilir. Bu akımın önde gelen temsilcileri, İlk Çağ felsefesinde Phyrhon (Piron, M.Ö. 365 - 275), Timon (MÖ 320-230) dur. Septisizm denilince bilgi, varlık ve değer var olduğundan şüphe eden ve bunların bilgisine ulaşılabilceğine şüpheyle bakan felsefe anlaşılır. Bu anlayışa göre; duyularımızın bize sağladığı bilgi karmaşıktır, atlatıcıdır, değişkendir. Oysa doğru bilginin mutlak, açık ve genel geçer bir bilgi olması gerekir.

Şüpheyi bir sistem olarak ortaya koyan ilk filozof Phyrhon'dur. Bu yüzden septisizme Pyrrhonizm de denir. Ona göre varlıkların bizzat kendilerini hiçbir zaman bilinemez. Biz, varlıkları yalnızca bize gördükleri şekliyle bilebiliriz ve bu görüşlerin ötesine geçemeyiz. Varlıkların, nesnelerin ne oldukları insan için bilinmez bir konudur. Pyrrhon'a göre, bilgimizin kaynağı duyumdur. Duyumlar ise sübjektif (öznel) olup, kişiden kişiye farklılık gösterir. Dolayısıyla sübjektif duymalardan hareketle, objektif (nesnel) bir gerçekliğin bilgisine varılamaz.

Phyrhon'un bu görüşleri, daha sonra öğrencisi Timon temellendirilerek ayrıntılı hâle getirilmiştir. Bu kanıtlardan bazıları şunlardır:

1. İnsanlarda bazı yapısal farklılıklar vardır.
2. Duyu organları, insandan insana farklılık gösterir.
3. Farklı koşullar özneyi farklı şekilde etkiler.
4. Nesnelerin yeri ve uzaklığı, duymu olumsuz bir biçimde etkiler.
5. Yasaların, gelenek ve göreneklerin insanların üzerinde farklı etkileri olur.

Sıralanan bu nedenlerden dolayı, aynı şeyler farklı insanlara, farklı şekillerde görünebileceği için doğru bilgiye ulaşmak mümkün değildir.

TEST • 3

1. Platon, duysal bilgilerin insan için yanıltıcı ve görelî (rölatif) olduğunu, asıl bilginin ise değişmeyen varlıklar dünyasından elde edileceğini söyler. Bilgi konusundaki görüşleri varlık anlayışına dayalı olarak sistematik bir yaklaşımı yansıtır. İki ayrı evren olduğunu iddia eden Platon, değişmeyen varlık âlemi idealar evreni ve gelip geçici olan duyular evreni olduğunu düşünmektedir. Ona göre idealar evreni gerçektir ve yalnız akılla kavranabilir; duyular evreni ise gelip geçicidir. Ancak duyumsanabilir ve algılanabilir. Platon'a göre idealar evreni asıl varlıklar evrenini oluşturur, duyular evreni ise onların gölgesidir.

Platon'un bu görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Duyuların bilgisi ideaların kopyasıdır.
- B) İdealar dünyası ezeli, ebedi ve değişmezdir.
- C) Gerçek bilgi değişenin bilgisidir.
- D) Duyuların bilgisine güven olmaz.
- E) İki farklı evren vardır: duyular evreni ve idealar evreni.

2. Timon,
  - I. Nesneler gerçekte nasıldır? "Nesnelerin gerçek yapısını bilemeyiz."
  - II. Nesneler karşısında tutumumuz ne olacaktır? "Yargıdan kaçınmalıyız."
  - III. Nesneler karşısında doğru bir tutum takınırsak ne olur? "Ruhun sarsılmazlığı (ataraxia), tutkuların kurtuluşu, en yüksek mutluluğa ulaşırız."

Timon'un bu görüşüne göre Septiklerin bilgi görüşü için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bilgi, sezgilerimize dayanır.
- B) Üzerinde uzlaşılacak bilgiler, bilimsel olanlardır.
- C) Kesin bilgi, doğuştan gelir.
- D) Faydalı olan bilgi doğru bilgidir.
- E) Gerçeğin ne olduğunu bilemeyiz.

3. Aslan bir kediyle kıyaslandığında büyük, bir fülle kıyaslandığında ise küçüktür. Yani aynı aslan için hem büyük hem de küçüktür diyemeyiz. O halde, hiçbir varlık için ne iyi ne kötü ne çirkin ne de güzel diyebiliriz.

Bu parçada açıklanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rasyonalizm
- B) Entüisyonizm
- C) Empirizm
- D) Rölativizm
- E) Pragmatizm

4. Sofistler MÖ 5. yüzyılda Eski Çağ'da öğrencilerine siyaset ve hitabet sanatı öğreten filozoflardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Sofistlerin felsefe tarihindeki başarılarından biri değildir?

- A) Sofistler, bilgi konusunda rölativizmi (göreliliği) savunmuşlardır.
- B) Sofistler, para karşılığında ders verdikleri için hem ilk öğretmenler hem de ilk pragmatistler (faydacılar) dir.
- C) Sofistler, akli temele aldıkları için ilk rasyonalistlerdir.
- D) Sofistler, ideal devlet düzenini reddettikleri için ilk anarşistlerdir.
- E) Sofistler, doğru bilgi mümkün değildir dedikleri için ilk septiklerdir.

5. Doğuştan gelen bilgi yoktur. Her türlü bilgi aklın iki ögesi tarafından oluşturulur;

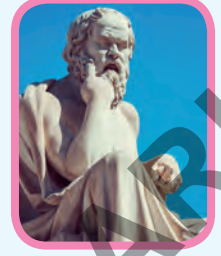
I. Pasif (Edilgen) Akıl: Zihin için gerekli malzemeyi deney ve gözleme dayanarak oluşturur. Bu bilgi henüz hamdır, düzenlenmemiştir.

II. Aktif (Etken) Akıl: Pasif akıldan gelen malzemeyi işleyerek onu bilgiye dönüştürme işlemi yapar.

Bu parçada bilgi ile ilgili görüşü açıklanan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Platon
- B) Sokrates
- C) Herakleitos
- D) Aristoteles
- E) Protagoras

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Sokrates

Sokrates'in Bilgi Görüşü – 1

Sokrates (MÖ 469 - 399) Sokrates'e göre, herkesin doğru olarak kabul edebileceği kesin bilgiler mümkündür. Bu bilgiler doğuştan gelir. Bu düşüncesini ispatlamak için, hiç geometri bilmeyen köleye yönelmiş olduğu sorularla bir geometri problemi çözdürmüştür. Bununla insanların başkalarına yeni bir şeyler öğretmediğini; sadece doğuştan onun aklında var olan bilgileri açığa çıkardığını savunur. Sokrates insanlarda doğuştan var olduğuna inandığı bilgileri açığa çıkarmak için diyalektik adı verilen karşılıklı konuşma sanatını uygulamıştır.

"Okuduklarınızı ve duyduklarınızı değil, kendi öz düşüncelerinizi, kendi içinizde olup bitenleri söyleyin. Başkalarının ağaçlarından meyve yeme alışkanlığından sıyrılarak, kendi bahçenizin fidanlarını yetiştirin. İşte o zaman, meyve yemenin zevkini tadacaksınız"

6. Bilginin doğuştan geldiğini ve karşılıklı konuşma (diyalog) yöntemiyle ortaya çıkarıldığını savunur. Kendini gerçeğin ebesi gibi görür ve mantıksal bir yolla, adım adım ve çoğu zaman alaylı bir üslupla karşıdaki kişinin gerçeği itiraf etmesini sağlar. Onun bu "diyalektik yöntemi" iki aşamadan oluşur: İroni (Alay): Karşısındaki kişiye sorular sorarak onun bir şey bilmediğini gösterir. Maieutike (Fikir Doğurtma): Doğuştan sahip olduğumuz ama doğarken unuttuğumuz bilgiyi ortaya çıkarma, anımsatmaya dayanır.

Parçada bilgi görüşü açıklanan filozof aşağıdakilerden hangisidir.

- A) Sokrates   B) Platon
C) Aristoteles   D) Gorgias
E) Protagoras

7. Sokrates, geometri bilmeyen bir köleye sorular yönelmiş ve onda doğuştan var olduğuna inandığı bilgilerin yanıtını almıştır. Çünkü Sokrates'e göre, öğretmen öğrenciye bir şey öğretmez, sadece doğuştan onun aklında var olan bilgiyi açığa çıkarır.

Buna göre Sokrates bilgi konusunda aşağıdaki görüşlerden hangisini savunuyor olabilir?

- A) Fenomenoloji   B) Rasyonalizm
C) Entüzyonizm   D) Empirizm
E) Septisizm

8. Demokritos'a göre arkhe, maddenin en küçük yapı taşına kadar bölünüp artık bölünemeyecek hâle gelindiğinde elde kalan son parçadır. O, bu parçaya atom demektir. Atomlar sonsuz, değişmeyen, boşluksuz ve yer kaplayan özelliktedir. Ona göre, evrendeki her nesne bu şekilde oluşmaktadır. Tüm varlıklar, maddi tözler olan atomların birleşmesiyle oluşur. Ayrışmasıyla da yok olur.

Bu parçaya göre Demokritos'un bu yaklaşımı, aşağıdaki öğretilerden hangisine bir örnek oluşturur?

- A) Materyalizm   B) Rölativizm
C) Septisizm   D) İdealizm
E) Nihilizm

9. Aristoteles'e göre mutluluğa ulaşmanın reçetesi "ölçülülük" (altın orta) yani "iki aşırılık arasında orta yolu" bulmadır. Aristoteles'e göre utangaçlık ve kibir iki aşırı uçtur; bunlar arasında erdeme giden orta yol "gurur" dur. Aynı şekilde, korkaklık ve gözü karalık arasındaki orta yol "cesaret" tir. Böylece Aristoteles için evrensel düzeyde bir ahlak yasasının olanaklı olduğu, pratik eylemde ve yaşamda ortaya çıkmış olur.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi Aristoteles'in ölçülülük görüşüne uygundur?

- A) Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
B) Bekar gözü ile kız alınmaz.
C) Dağa çıkan keçinin dağa çıkan oğlağı olur.
D) El atına binen yaya kalır.
E) Gün gece olduğu için vardır.

10. Platon'a göre ressam hem doğal hem de yapay nesnelere taklit eder. Oysa bunların kendisi de ideaların taklidinden başka bir şey değildir, öyleyse ressam ideanın değil, ideanın taklidinin taklidini yapar. Homeros ve tragedya yazarları akıl yolunda ilerleyen insanı değil, isteklerine tutkularına kapılmış insanı taklit ederler, dolayısıyla bizde haz ve tutkuyu uyandırır. Sanat bir taklit olduğuna göre, bir bilgi değildir, ciddi bir iş de değildir, hazzla yönelmiş bir oyundur yalnızca.

Buna göre Platon'un sanat anlayışı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi ileri sürülemez?

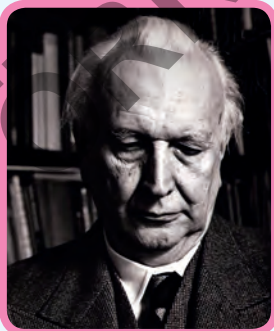
- A) Büyük sanatçıların eserlerinde mükemmelle ulaştığı
B) Gerçek güzelin idealar dünyasında olduğu
C) Nesnelere dünyasındaki varlıkların kaynağını idealar dünyasından aldığı
D) İçinde yaşadığımız dünyada güzelliğin kopya olduğu
E) Güzellik ideasının mutlak olduğu

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Karl Jaspers'in Felsefesi

Nietzsche ve Kierkegaard'ın psikolojisinden esinlenen Jaspers, insanın dünya karşısındaki mümkün tutumlarını, bireyin ölüm, savaş, değişme ve suç gibi durumlar karşısında vermek durumunda olduğu kararları analiz eden, egzistans ya da varoluş problemini akıl aracılığıyla çözümlenecek bir varoluş felsefesi geliştirmiştir. Varoluşla, insanın yaşadığı ve dolayısıyla nesnelleştiremeyen acı çekme, suçluluk ve ölüm gibi durumlarla sınırlanan ve açığa vurulan insanlık halini anlayan Jaspers'e göre, bu nihai durumlar bilimsel düşüncede gözden kaçırılır, ya da bir takım paradoks ve antinomilerle ifade edilir. Oysa bu tecrübeler, empirik bene ilişkin bilimimizin eğreticiliğini ve dünyasal varoluşumuzun güvenilmezliğini gösterir. Gerek kilise, gerekse partinin insanları özgür değil de, eşit yapmaya çalıştığını söyleyen filozof, gerçek varoluşunu yaşayamayan insanın başkaları tarafından kurulmuş olan bu çadırdan çıkabilmesi, kabuğunu yırtabilmesi için üç zorunlu koşul bulunduğunu söyler; yalnızlık, cesaret ve savaş.

Kitlesel duygudaşlık içinde sevgiyi kaybeden insan, yalnız olabilir. Bununla birlikte, önce yalnızlık ve başkalarını özleme paradoksunu cesaretle yaşama zorunluluğu bulunmaktadır. Bu iki koşulu gerçekleştiren insanın savaşıacağı üç şey vardır: ölüm, acı çekme ve suç. Gerçek bir varoluş düzeyine yükselmek, egzistans olabilmek sorumlu olmaktan geçer. Bir inanç ahlakı geliştiren Jaspers, insanın varoluşunu gerçekleştirebilmesi için, bilimi aşarak "mutlak" ya da "Tanrı"ya gitmesi gerektiğini söylemiştir. Varoluşunu bu yolla kuran insan, ona göre, ahlaksal bakımdan doğru olanı da bulmuş olur.

11. "Felsefe, yolda olmaktır; hiçbir yere yerleşmemektir, sürekli bir maceradır. Felsefe yersizlik ve yurtsuzluktur; amansız bir göçebeliktir. Felsefe, evine hiçbir zaman ulaşamaz. Felsefe, sadece aramaktır; aradığını bulamayacağını bile bile aramaktır. Felsefe, hakikate varamaz; o hep eksik olmakla yazgılıdır."

Karl Jaspers'in bu sözünden hareketle felsefe hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kavramlar oluşturmak, keşfetmek, üretmek sanattır.
B) Davranışlarımıza yön veren genel bir dünya görüşüdür.
C) Doğru bilgi üretme, ahlaklı ve mutlu yaşama çabasıdır.
D) Bilgi edinmekten çok onu arama çabasıdır.
E) İnsanı, toplumu, evreni anlamaya ve açıklamaya çalışan bir bilgi dalıdır.

12. • Thales'e göre evrenin arkhesi (ana madde) "su"dur.
• Anaxsimenes'e göre evrenin arkhesi "hava"dır.
• Parmenides'e göre evrenin arkhesi "bir olan"dır.

Evrenin arkhesi nedir? Sorusuna verilen farklı yanıtların bulunması varlık felsefesinin;

- I. Öznel olması
II. Sorularının aynı ama verilen yanıtlarının farklı olması
III. Neden - sonuç ilişkisine dayanması
IV. Var olanı parçalara bölerek açıklaması
gibi özelliklerinden hangisi ile ifade edilemez?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) III ve IV

13. Aristoteles, filozof olmasının yanı sıra aynı zamanda bir doğa bilimcidir. Doğayı, olduğu gibi yani duyu organlarımızın bildirdiği biçimde tanımak ve bilmek ister. Yakın dostu ve hocası Platon'dan bu noktada ayrılan Aristoteles, şöyle demiştir: "Platon'u severim, ama gerçeği daha çok severim."

Aristoteles bu sözülle bir filozofta bulunması gereken hangi niteliği dile getirmektedir?

- A) Doğanın verileriyle yetinme
B) Gerçeği akla ve mantığa dayanarak açıkla
C) Otoritelerden bağımsız davranma
D) Sistemli ve tutarlı olma
E) Tümel açıklamalara dayanma

14. MÖ 4. yüzyılda kırk altı yıl süren ve "Pers Savaşları" diye anılan savaşların sonunda Yunanlılar, İranlıların Akdeniz ve Batı Anadolu'daki egemenliklerine son verdiler. Bu savaşları izleyen yıllarda Atina demokrasi ile yönetiliyordu. Ülke; siyaset, ekonomi ve kültür bakımından en parlak dönemini yaşıyordu. Toplumda, politikada başarılı olmak, mevki elde etmek ya da işinde yükselmek için iyi düşünmek, güzel konuşmak ve etkili olmanın yollarını bilmek gerekiyordu. İşte bu gereksinimi karşılamak için kendilerine bilen, bilgili kişi denilen düşünürler ortaya çıktı. Becerikli ve iş bitirici yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlıyorlar, şehir şehir dolaşarak varlıklı ailelerin çocuklarına para karşılığı ders veriyorlardı. Bunlar birer bilim insanı ya da araştırmacı değil öğretmenler. Öğrencilerine hitabet sanatını, gramerin esaslarını, dili etkili biçimde kullanmanın yollarını öğretiyor, genel geçer doğru bilginin (hakikatin) olmadığını söylüyorlardı. Onlar için değerli olan, hakikat değil; kişiye yararlı olan, onu başarıya götüren bilgilerdi.

Bu parçada hakkında bilgi verilen felsefi ekol aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Pozitivistler
B) Sofistler
C) Rasyonalistler
D) Empiristler
E) Entüisyonistler

TEST • 4

1. Eleali Zenon atılan okun asla hedefe saptanamayacağını her seferinde kalan yolun yarısını aldığını anlatarak “Düzgün doğrusal hareket neredeyse yoktur.” savını ortaya koymuştur. Yaydan çıkmış ve ilerleyen bir ok, zaman içindeki her anda belirli bir konumdadır. Eğer an belirli, tek bir nokta ise o anda okun hareket etmeye zamanı yoktur ve durağandır. Bu nedenle gelecek anların hepsinde de durağan yani hareket etmeyen şekilde olması gerekir. Böylece ok her zaman durağandır ve hareket etmez; hareket imkânsızdır. Ok her an durmaktadır. İnanmazsanız okun havada bir fotoğrafını çekin. Fotoğrafta okun durduğunu göreceksiniz. Demek ki ok her an durmaktadır. Ok her an durduğuna göre hep duruyor demektir. Öyle değil mi? Okun hareket edebilmesi için en az bir an hareket etmesi gerekmektedir. Oysa ok her an durmaktadır. Her an durmakta olan ok hep durmaktadır.

Bu parçaya göre Eleali Zenon’un düşüncesi aşağıdaki filozoflardan hangisinin görüşüne uygundur?

- A) Parmenides - Hareket yoktur.
 B) Descartes - Gerçeğe akılla ulaşılır.
 C) Herakleitos - Her şey değişir, değişmeyen tek şey değişimdir.
 D) Demokritos - Varlık maddesel nitelikte atomdan oluşmaktadır.
 E) Gorgias - Varlık yoktur, olsa bilinemez, bilinse de aktarılamaz.
2. Epikuros’a göre, geçmişte yaşanan hazların hatırlanması, ruhun yaşamda oynadığı büyük rolün göstergesidir. Bedenin hafızası yoktur; beden anlık zevklerle sınırlıdır. Bu nedenle ruhun hazlarını bedeninden üstün tutmak gerekir.

Epikuros, bu görüşüyle insanlara aşağıdakilerden hangisini önermektedir?

- A) Sadece kendini düşünmeyi
 B) Uygarlığın bütün ürünlerini reddetmeyi
 C) Mutluluğu manevi hazlarda aramayı
 D) Toplumdan uzak yaşamayı
 E) Çileci bir yaşam sürdürmeyi

3. Balıkesir’de aracıyla takip ettiği kızının otomobiline çarpıp durdurarak tabancayla öldüren zanlı kaçmaya çalışırken yakalandı. Eşiyle boşanma davası süren zanlının pratisyen hekim olan kızına 11 el ateş ettiği ve takip etmek için kızının aracına GPS cihazı yerleştirdiği belirlendi.

Bu parçada verilen trajik örnek aşağıdaki felsefi düşüncelerden hangisiyle çelişir?

- A) İnsan doğası gereği bencil bir varlıktır. Hobbes
 B) İnsan, bilerek kötülük yapmaz. Sokrates
 C) Ahlaklı olma “iki aşırılık arasında orta yolu” bulmadır. Aristoteles
 D) İnsan, her şeyin ölçüsüdür. Protagoras
 E) En büyük ahlaksızlık pişman olmaktır. Sartre

4. Aristoteles’e göre iki tür erdem vardır: Düşünce ve karakter erdemleri. Düşünce erdemi eğitimle, karakter erdemi de alışkanlıkla elde edilir. Karakter erdemleri doğuştan kazanılan değil çevreyle olan etkileşimlerle oluşturulan erdemlerdir. Aristoteles, insan eylemlerindeki aşırılık veya eksikliğin iyi olmadığını ve insanı mutsuz ettiğini belirtir. Ona göre erdemli olmak bu iki uç arasında orta yolu bulmaktır. Erdemlilik; eylemlerin aşırılığı ya da eksikliği nedeniyle bozulur. Kişi, kendi iradesiyle orta yolu bulur. İnsanın erdemli olması buna bağlıdır. Aristoteles’in görüşü günümüzde “altın orta” olarak da bilinir.

Bu parçaya göre Aristoteles’in “altın orta” fikrine uygun olmayan örnek aşağıdakilerden hangisidir?

	Aşırılık	Altın Orta	Aşırılık
A)	Korkaklık	cesaret	gözü karalık
B)	Cimrilik	cömertlik	savurganlık
C)	Karamsarlık	gerçekçilik	iyimserlik
D)	Utangaçlık	gurur	kibir
E)	Cahillik	çalışkanlık	bilgiçlik

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Epikuros Felsefesi

Epikuros, MÖ 341 yılında dünyaya gelmiştir. Epikuros, felsefeyi ruh için en iyi ilaç olarak görmektedir. Onun felsefesinin ilkeleri temel olarak Kirenelilerin hazcılığı ve Demokritos’un fizik ve metafiziğinden oluşmaktadır. O, Kirenelilerin hazın yegane iyilik olduğu görüşünden yola çıkıp, Demokritos’un atom kuramını da kendi hazcı törebiliminin temeli yapmıştır. Varlık anlayışında maddeciliği, bilgi anlayışında deneyciliği benimseyen Epikuros, ahlak anlayışında ise hazcılığı benimser. Epikurosçuluk, Aristippos ve Kirenelilerin, yani hazın en yüksek iyi görüşünün geliştirilmiş halidir. O, Aristippos’un hazcı ve yararcı görüşlerine bağlı kalarak, onun görüşlerini daha rasyonel bağlamda ele alıp geliştirmiştir. Epikuros’a göre insanın yaşadığı sürece tek hedefi, dingin ve mutlu bir yaşama sahip olmaktır. Onun ahlak anlayışının tamamı bu görüş üzerine bina edilmiştir.

“Epikuros’a göre felsefenin ereği insanı mutlu bir yaşama götürebilmektir. Kılıgısal (pratik) değerleri olmayan, bu amacı gerçekleştirmemize yardımcı olmayan müzik, geometri, aritmetik ve gök bilim gibi bilimler yararsızdır”. Epikuros’a göre haz, acının yokluğu ile ortaya çıkar. Fakat ortaya çıkan bu hazların hiçbiri aynı değere sahip değildir. Ona göre, hazları meydana getiren üç tür arzu vardır. Bazı hazlar hem doğal hem zorunludur, diğerleri doğal fakat zorunlu değildir. Sonuncuları ise ne doğal ne de zorunludur. Ona göre, bu arzular bedensel hazlara yol açarlar. Epikuros, birinci grupta bulunan hazlar konusunda ölçülü olunmasını söylerken ikinci gruptakilerden vazgeçebileceğini söyler. Fakat üçüncü grupta bulunan hazlardan kesinlikle kaçınmamız gerektiği görüşünü paylaşır. Ona göre, insanı mutlu eden akıldır. Onun benimsediği haz, bir ömür süren hazdır. Ayrıca haz acının yokluğundan başka bir şey değildir. Bunu da kısaca dinginlik olarak ifade edebiliriz’.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Herakleitos

Herakleitos'un Savaş ve Çatışma Görüşü

Herakleitos'a göre savaş ve çatışma var olan her şeyin var olma nedenidir. Oluşun meydana gelmesi için bir savaş olması gerekir. Savaş karşıt olan varlıkların çatışmasına sebep verir böylelikle oluş meydana gelmiş olur.

Evrende var olan her şeyin bir zıttı vardır. Varlıkların, var olarak kalmasının olmazsa olmaz koşulu zıt unsurlardan meydana gelmiş olmasıdır. Hiçbir varlık zıttı olmadan tanımlanamaz. Sıcak soğuk ile iyi kötü ile değerlendirildiği zaman anlam kazanır. Fakat Herakleitos'a göre hiçbir varlık mutlak manada iyi veya kötü olarak tanımlanamazlar. İyilik ve kötülük gibi kavramlar görelidir.

Evrende bir düzenin olması için yani logosun ölçülülüğünün devam edebilmesi için çatışan güçlerin dengeleri aynı olmalıdır. Eğer biri diğerinden daha güçlü olursa sağlıklı bir düzen oluşamaz. Varlıkların güç ve dengeye ulaşabilmesi ancak savaşla olur. Denge oluşturan savaş fikri onda sadece varlık hayatında değil sosyal hayatta da vardır. Yani onun siyasal düşüncelerinde de karşıtların dengesi önemli bir yer tutar.

5. Herakleitos'ta diyalektik, yeni bir şeyin ortaya çıkmasıdır. Ona göre "arkhe" ateştir. Ateş, ölçüsü değişse de değişimin temelinde bulunur. Ateş, oluş ve bitişi sağlayandır. Bu durum sürekli bir şey sürekli bir değişim içindedir. Değişimi anlamak için zamanı düşünmek yeterlidir. Her şey karşıtıyla vardır ve kaçınılmaz olarak karşıtına dönüşecektir. Yaşam ölüme, sıcak soğuğa... Karşıtların savaşı uyumlu birliğe ve ardından yeniden karşıtların savaşına dönecektir. Değişimin maddesi ateş, ilkesi logosdur. Logos ölçüdür, akıldır. Ancak bu aklın her şeyi yeniden başlatmanın dışında belirli bir amacı yoktur.

Buna göre Herakleitos'un diyalektik düşüncesiyle aşağıdaki yargılardan hangisi çelişir?

- A) Değişimin arkhesi ateş, ilkesi logosdur.
B) Evrendeki karşıtların savaşı sürekli bir şey sürekli bir değişim içindedir.
C) Değişme evrendeki oluşun temelidir.
D) Değişim Tanrısal bir iradeye dayandığı için belirli bir amaca hizmet eder.
E) Evrendeki her şey karşıtıyla vardır ve kaçınılmaz olarak karşıtına dönüşecektir

6. Sokrates'e göre erdem ile bilgi aynı şeydir. Ancak doğru bilgi, insanı doğru eyleme götürür. Ahlaki eylemin amacı mutluluk, kaynağı ise bilgidir. Bilgi, insanları doğru eyleme, bilgisizlik ise yanlış eyleme götürür. Bilginin yolunu izleyen, erdemli ve mutlu olur. Ahlaklı kişi erdemli ve mutlu kişidir. "Bilgili olmak erdemli olmaktır, erdemli olmak bilgili olmaktır."

Bu parçaya göre Sokrates iç huzura ulaşmanın temeline aşağıdaki ahlaki değerlerden hangisini koymaktadır?

- A) İyi ideasına uygun yaşama
B) Bilgelik erdemine sahip olma
C) Aşırılıkları reddedip ölçülü olma
D) Hazzı yakalama
E) Haz veren eylemlerde bulunma

7. Demokritos, varlık anlayışında atomcu görüşü savunan ilk filozoftur. Ona göre arkhe, maddenin en küçük yapı taşına kadar bölünüp artık bölünemeyecek hâle gelindiğinde elde kalan son parçadır. O, bu parçaya atom demektedir. Atomlar sonsuz, değişmeyen, boşluksuz ve yer kaplayan özelliktedir. Sonsuz uzay ve boşlukta hareket eden atomlar, basınçları sonucu sınırsız şekiller hâlinde birleşerek varlıkları oluştururlar. Atomların bir araya gelmesi doğum, atomların birbirinden ayrışması ise ölümdür.

Bu parçaya göre Demokritos'un felsefesi ne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atomlar düşünsel bir öze sahiptir.
B) Evreni tinsel bir öge ile açıklamaktadır.
C) Atomlar sonsuz bir evrende sonlu bir yapıya sahiptir.
D) Evrenin yapı taşı olan atomlar maddi özellikler taşır.
E) Atomların bir araya gelmesi ölüm, atomların birbirinden ayrışması ise doğumdur.

8. MÖ 6. yüzyıl felsefesinin ortaya çıkışının belirginleştiği dönemdir. İlk dönem filozoflarının cevaplarını doğadan elde etme düşüncesi, onların doğa filozofları olarak bilinmesini sağlamıştır. Bu dönem felsefesinin ana problemi, varlığın ilk nedeninin ne olduğu düşüncesidir. Varlığı oluşturan ilk neden sorunu, aynı zamanda varlığın ilk maddesinin ne olduğu problemi olarak da görülmüştür. Varlığın ilk nedeni; temel, ilk ilke olarak da isimlendirilmiştir. İlk neden, her şeyin ondan çıktığı ve her şeyin temelini belirler. İlk neden problemi; bir yandan öz tartışmalarına, bir yandan da varlığın değişimi tartışmalarına dönüşmüştür.

Bu parçaya göre ilk neden problemini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Arkhe B) Diyalektik C) İdea
D) Form E) Atom

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Milet Okulu ve Arkhe Sorunu

Miletos Okulunun temsilcileri olan Thales, Anaksimandros ve Anaksime- nes, gösterdikleri düşünsel etkinlikle ve yönelindikleri sorunlarla felsefe tarihinin ilk filozofları olmuşlardır. Milet Okulu ile beraber ortaya çıkan bu yeni düşünme anlayışının en temel kavramı kuşkusuz arkhe idi. Yunanca'da başlangıç, ilk, ana kaynak gibi anlamlara gelen arkhe kavramı Aristoteles'in Metafizik adlı eserinde de söz konusu edilmekte ve iki ana düzeyde değerlendirilmektedir. Bunlardan birincisi her şeyin kendisinden meydana geldiği, türediği şey (arkhe) nedir?

İkincisi ise bu tek bir arkheden evrendeki bütün bu görünür çokluk, yani bileşik olan şeyler (suntheta) nasıl olup da meydana gelmişlerdir (genesis).

İkinci yaklaşıma göre ise arkhe, du-yularla kavranamayan, doğada bulunmayan soyut varlıklardır. Bunların örnekleri; Anaksimandros'un apeironu (belirsiz olan), Parmenides'in küre şeklindeki Bir'i, Pythagoras'ın geometrik nesnelere ya da sayıları, Demokritos'un du-yularla algılanamayan atoma kavramıdır. Eski Yunan düşüncesini temsil eden düşünürlerin ele alınmasında ve değerlendirilmesinde, bu düşünürler şu soruların birkaçı veya hepsine verdikleri yanıtlar doğrultusunda değerlendirilebilir ve sınırlandırılabilirler:

- Her şeyin kaynağı (arkhe) nedir?
- Bu kaynaktan diğer tüm şeyler nasıl meydana gelmişlerdir?
- Yerin (yani Dünyanın) şekli ve evrendeki konumu nedir?
- Gökteki varlıkların konumu ve evrendeki konumu nedir?
- Doğa olayları ne şekilde açıklanmaktadır?
- Diñi ve Tanrısal konularla ilgili görüşleri nelerdir?

Miletos Okuluyla birlikte Eski Yunan dünyasında mitos temelli düşünme biçimlerinden logos temelli, yani felsefe temelli düşünme biçimlerine doğru bir dönüşüm başlamıştır. Bu anlayış, doğanın doğa dışı unsurlarla değil, doğanın kendisinden hareketle açıklanması anlayışının filizlenmesi anlamına gelmektedir

9. Protagoras ve Gorgias başta olmak üzere sofistlere göre insan du-yular yoluyla edinilen bilgilerde algı yanılması yaşar. Suya batırılan çubuğun düz olmasına rağmen onun kırık görünmesi bu yanılmadan kaynaklanır. Bilgi edinme sürecinde du-yuların kullanılması, elde edinilen bilginin hatalı olma ihtimalini doğurur. Dolayısıyla onlara göre her zaman geçerli olan kesin bir bilgi yoktur. Çünkü bilgi, kişiden kişiye değişen göreceli bir niteliğe sahiptir.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi Sofistlerin bilgi görüşüne uygun değildir?

- Doğru bilgi mümkün değildir dedikleri için şüphelidirler.
- Epistemolojik problemlere yönelmiştir.
- Tümel olan bilginin varlığını savunmuşlardır.
- Bilgi konusunda rölativist (göreceli) bir tavır sergilemişlerdir.
- Değişmez, genel geçer bir bilgi yoktur.

10. Aristoteles'in Tanrı'sı ilk hareket ettiricidir. Böylece, Tanrı ilk neden olarak evreni ve evreni yöneten değişmez yasaları yaratmıştır. Fakat Tanrı bu evrene içkin değildir. O evrene aşkındır; yani tıpkı bir sanatçının, bir saati üretip, saati zamanı gösterecek şekilde ayarladıktan sonra, saatin dışında ve saatten tümüyle farklı olması gibi, Tanrı da evrenden tümüyle farklıdır ve evrenin dışındadır. Tıpkı saati üreten saatçinin daha sonra saatiyle bir ilişkisi kalmaması gibi, Tanrı'nın da evrenle bir ilişkisi yoktur. Yani Tanrı evreni yarattıktan sonra, evrene müdahale etmez.

Paragrafta Tanrı'nın varlığına ilişkin getirilen yaklaşımlardan hangisine yer verilmiştir?

- Teizm
- Ateizm
- Deizm
- Panteizm
- Agnostisizm

11. Miletli filozoflar varlık üzerine yönelen, varlığı bilmeye çalışan veya bildiğini düşünen öznenin bu iddiasında ne kadar haklı olduğunu, hangi yetilerine dayanarak onu bilmeye çalıştığını, varlık veya doğa hakkında verdiği bilginin nasıl sınanabileceğini herhangi bir ilgi veya soruşturma konusu yapmamışlardır.

Bu parçada Miletli filozofların;

- Epistemoloji
- Ontoloji
- Metafizik

gibi alanların hangisine ilgi göstermediğinden söz edilmektedir?

- Yalnız I
- Yalnız II
- Yalnız III
- I ve III
- II ve III

12. Platon, devleti doğal düzenin devamı olarak gördüğü için onu organizmaya benzetmiştir. Ona göre devlet de tıpkı insan organizmasına benzeyen bir yapıya sahiptir. Toplumsal yapıyı oluşturan unsurlar farklı fonksiyonları yerine getirirler. Aynı şekilde devlet de bir organizma olarak fonksiyonları bünyesinde barındırır. Devlette bulunan yöneticiler sınıfı, insan organizmasındaki akla karşılık gelir. Toplumda bulunan koruyucu sınıfın insan organizmasındaki karşılığı irade ve cesarettir. Devlette çalışanların oluşturduğu işçi sınıfının insan organizmasındaki karşılığı ise beslenme güdüsüdür. Bütün bu tasnif ve tasvirler bize devletin doğal bir varlık olarak ortaya çıktığını gösterir. Platon'a göre insan toplumsal düzenini kendi ihtiyaçlarından hareketle başkalarına gereksinim duymasıyla oluşturur.

Bu parçaya göre Platon'un devlet anlayışına uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisiyle çelişir?

- Devlette çeşitli işleri yapan farklı sınıflar vardır.
- Devletteki sınıflar, insanın özelliklerinden hareketle planlanmıştır.
- Devlet, ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmış yapay bir varlıktır.
- Toplumsal yapıda farklı işlevleri yerine getiren gruplar vardır.
- Devlet, doğal düzenin toplumsal yaşamdaki devamıdır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Sokrates, Neden Ölümü Seçti?

Ölümünden korkmak kişinin akıllı değilken kendini akıllı sanmasından başka bir şey değildir; zira bu, bir şeyi bilmez iken bildiğini sanmaktır. Sokrates, Atinalılar tarafından zehir içerek ölüme mahkûm edilmişti, ama güçlü dostları bu kararı kabul etmedi. Onu hücrelerinde ziyaret ettiler ve bir kaçış planı hazırladıklarını söylediler. Bir gece Atina şehir devletinin elinin yetişmediği bir yere kaçırılacak, hayatının geri kalanını sürgünde tamamlayacaktı. Sokrates bu öneriyi kabul etmedi. Kaçıp o güne kadar savunduğu düşüncelere ters düşmeyi kabul edemedi. Ölümünden korkmuyordu da. Nedenlerini öğrenicisi Platon'un, Sokrates'in Savunması adlı kitabının Phaidon başlığını taşıyan bölümünde ayrıntılı olarak okuyabiliyoruz.

Ölümünden korkmak kişinin akıllı değilken kendini akıllı sanmasından başka bir şey değildir; zira bu, bir şeyi bilmez iken bildiğini sanmaktır. Ölüm insan için en büyük nimet olabilir, ama herkes başına gelebilecek en büyük kötülük olacağı kesin imiş gibi ondan korkar. Oysa; Ölüm ya şuur sahibi bir yaratık olarak varlığımızın sona ermesi ya da başka bir diyara göç etmesidir. Eğer birinci olasılık doğru, ölüm "rüyasız bir uyku" ise o zaman "şaşırtıcı bir kazanç"tır. En mutlu kral bile rüyasız sonsuz bir uykunun hayatındaki herhangi bir günden daha güzel olduğunu bilir. Diğer taraftan ölüm, kişinin daha önce hayatını kaybedenlerin ikamet ettiği bir yere hicreti ise o zaman daha da büyük bir nimettir. Çünkü orada eskiden yaşamış bütün büyük kişilerle, şairlerle ve onların şiirlerine konu olmuş kahramanlarla buluşmak mümkün olur.

Görüldüğü gibi, her iki halde de ölüm iyi bir şeydir, diye tamamlar Sokrates argümanını. Yaz kış yalın ayak dolaşması ve olağanüstü çirkin olmasıyla da ünlü olan Sokrates'in yazılı bir eseri yoktur. Düşüncelerini daha sonra öğrencilerinden Platon'un yazdığı kitaplardan biliyoruz. Bu kitaplarda Sokrates'in daha çok sokaklarda veya meydanlarda çevirip konuştuğu kişilerle olan diyalogları var. Sokrates devlet tarafından tanınan Tanrılara saygısız davrandığı, gençleri yanlış yola soktuğu için idama mahkûm edilmişti. Suçunu kabul edip tazminat ödeyerek ölümden kurtulabilirdi, ama bunu da yapmadı. Çünkü bu şekilde ölümden kurtulmak, söylediklerini ve - daha önemlisi - onları söyleme özgürlüğünü inkâr etmek, olacaktı. Ölecekti, hatta modern bir filozofun sözleriyle, "ölmesi gerekiyordu" çünkü ancak ölümü kabul ederek söz hürriyetinin önemini vurgulayabilirdi. "Sen aklımdakini söylersen, ben aklımdakini söylerim. Hiç kimse 'şunu söyleyemezsin,' demez." Böyle düşünerek Sokrates, Avrupa tarihinde haksız bir şekilde ölüme mahkûm edilen ilk düşünce suçlusuydu. Sonu yaklaşırken şöyle dedi Sokrates: "Ayrılık saati geldi, herkes kendi yoluna gidecek, ben ölüme ve siz hayata. Hangisinin daha iyi olduğunu sadece Tanrı bilir."

13. Platon felsefesi üzerine çalışma yapan birçok araştırmacı, Platon'u felsefeye yönlendiren nedenin hocası Sokrates'e yaşadığı toplumun idam hükmünü vermesine dayandırır.

Buna göre Platon'u felsefe yapmaya iten neden aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Metafizik B) Ahlak
C) Politika D) Bilim
E) Sanat

14. Felsefenin tarihine baktığımızda İlk Çağ'da evrenin ana unsurunu ve ahlaklı insanı; Orta Çağ'da akıl ve imandan hangisinin daha güçlü olduğunu; Rönesans'la birlikte, insanı konu alarak; dünya devleti fikrini; Yeni Çağ'da eşitlik ve özgürlük kavramlarını merkeze alarak yoluna devam ettiğini görürüz.

Bu parçada felsefenin hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) Felsefe içinde bulunduğu çağ ve ortamdaki etkilenmektedir.
B) Felsefenin durmaksızın, yalnızca gerçeği aramaktadır.
C) Felsefe özgür düşünceye önem veren ortamlarda serpilip, yeşerir.
D) Felsefe her türlü bilginin kaynağına inmektedir.
E) Felsefe her konuyu sorgulamaktadır.

15. Sofistler, bilgi görüşlerinde olduğu gibi ahlak görüşlerinde de göreceliği temele alırlar. İyi ve kötünün insanın kendinde anlam kazandığını ileri sürerler. Onlara göre herkesin uymak zorunda olduğu ahlaki bir yasa, insanın bu göreceli algısından dolayı mümkün değildir.

Bu parçaya göre Sofistlerin bilgi görüşüne uygun olan söz aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kendin pahasına olduktan sonra tüm dünyayı kazansan eline ne geçer?
B) Kendini Bil!
C) Sorgulanmamış yaşam yaşanmaya değermez.
D) Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir.
E) İnsan her şeyin ölçüsüdür.

16. Aristoteles'e göre, idealar; nesnelerin dışındaki zaman ve uzayın ötesinde değildir. İdealar, varlıkların içinde bulunan özlerdir, formlardır. Öz, o nesneyi o nesne yapan şey, ona şekil veren yapı, bir şeyi anlaşılır hale getiren ve akıl tarafından kavranan ilkedir.

Bu parçaya göre Aristoteles'in bilgi görüşüne uygun olan seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Duyular bilgisi ideaların kopyasıdır.
B) Bir nesnenin özü onun ideasıdır.
C) Gerçek bilinmeyeceği için idealar güvenilmezdir.
D) Nesnelere dünyası ideaların kopyasıdır.
E) Akıl, bilgiye ancak sezgiyle ulaşır.

17. Protagoras "İnsan her şeyin ölçüsüdür, var olanların var olmasının, var olmayanların var olmamasının ölçüsü, rüzgâr üşüyen için soğuk üşümeyen içinse sıcaktır." diyerek aşağıdaki bilgi görüşlerinden hangisinin öncüsüdür?

- A) Rölativizm
B) Rasyonalizm
C) Pragmatizm
D) Neo Pozitivizm
E) Kritisizm

18. • Her şey mücadele ve savaştan doğmuştur.
• Her şey sürekli bir akış içindedir.

Herakleitos'un bu görüşlerinden yola çıkarak varlık için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Fenomen B) Madde
C) Tanrı D) Cisim
E) Oluş

TEST • 5

1. Filozoflar, “Küçük Prens” olmayı ve “Küçük Prens” kalmayı becerebilen insanlardır. Filozof olabilmek için gereken en önemli şey hayret etme yeteneğini yitirmemektir. Bu anlamda filozoflar çocuklara benzerler çünkü çocuklar için dünya ve dünyadaki her şey yenidir, şaşırtıcıdır ve ilginçtir. Sıradan büyükler içinse dünya belirli kalıpları olan bir yerdir. Filozoflar sıradan büyüklerden farklıdır, dünyaya alışmayı bir türlü beceremezler, dünya onlar için hep sırlarla dolu gizemli bir yerdir.

Parçaya göre, filozofları diğer insanlardan ayıran özelliklerden biri aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Büyüklerin dünyasına alışamazlar.
 B) Kuralları olan bir dünya hayal ederler.
 C) Hayatı şaşılacak kadar ilginç bulurlar.
 D) Her şeyi merak ederler.
 E) Yaşamı bir gizem olarak benimserler.
2. Platon'un bilgi görüşünü anlamamız için, onun idealar kuramına bakmamız gerekir. Bu kurama göre gerçek, değişmez ve mükemmel olan idealar dünyasıdır. Bu dünyanın bilgisini filozof, akılla bilir. İdealar dünyası duylardan bağımsız, düşünsel bir dünyadır. Hareket, devinim, oluş ve bozuluş yoktur. Oysa nesnelere (görünenler) dünyası, idealar dünyasının kopyası (taklidi) dir. Bu dünya, içerisinde yaşadığımız dünyadır. Canlılar, cansız nesnelere ve insanoğlunun yaptığı yapma nesnelere oluşur. Hareket, devinim, oluş ve bozuluş vardır. Bu dünyanın bilgisine herkes duylarla ulaşır (doxa), bu bilgi güvenilir ve yanıltıcı bir bilgidir.

Platon'un "idealar kuramına" uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İdealar nesnelere kopyasıdır.
 B) Nesnelere dünyasının bilgisi akla dayanır.
 C) Akıl bizi yanıltır, bilginin kaynağı değişmeyen sanılardır.
 D) İdealar dünyasının bilgisi kesin ve doğrudur.
 E) Nesnelere dünyası kusursuz ve mükemmeldir.

3. “Hiçbir şey yoktan gelmez. Hiçbir şey yok olmaz. Ölüm olmadığı gibi doğum da yoktur. Değişme görünüşte gerçekleşir. Öz değişmez. Bu da cansız olan maddeleri canlandırır ruhtur. Her varlığın özünde ruh bulunur.”

Bu açıklamaların temeli olan yargı ve bu yargıyı savunan öğretinin adı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Varlık maddedir. - Materyalizm
 B) Varlık ruh ve maddedir.- Düalizm
 C) Varlık yoktur. - Nihilizm
 D) Varlık fenomendir. - Fenomenoloji
 E) Varlık ruhtur. - Spiritüalizm

4. Rivayete göre Sokrates baldıran zehrini içmeden az önce bir öğrencisinin elinde tanımadığı bir müzik aleti görür.

“Bana bunun nasıl çalındığını anlat” der. Öğrencisi üzgün bir şekilde,

“Öğreteyim ama Sokrates, sanırım bunu çalıp keyif alacak zamanın olmayacak” der. Sokrates ise, “Evet bunu çalıp keyif alacak zamanım yok ama öğrenmenin keyfi var ya” diye karşılık verir. “Ne bilgiler bilgeliliği ararlar, ne de bilgisizler bilgeliliğin ardına düşerler.” der Sokrates. Bilgelik bilgelilik değildir. “Bilgi büyük bir güçtür ancak, bilgelik bu gücün kullanılması, hayatta uygulanması ve başkalarına aktarılmasıdır. Diğer bir söylem ile bilgelik, tümüyle nesnel olan “bilgi” ile öznel sayılabilen “erdem”in birleşiminden oluşan olgunluk ve insanın öz varlığını bilmesinden doğan bir içsel aydınlıktır.”

Bu parçaya göre Sokrates'in ölmek üzere iken bir müzik aletinin nasıl çalıştığını öğrenmek istemesinin anlamı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Ruhunu ölüme hazırlaması
 B) Ölüm korkusunu yenmeye çalışması
 C) Arkadaşlarını ve öğrencilerini teselli etmeye çalışması
 D) Merak ve öğrenme duygusunu hiçbir zaman yitirmemesi
 E) Çevresindekilere ders vermesi

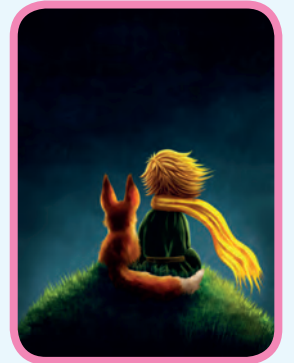
ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Küçük Prens, Büyüklerin Dünyası Çöldür!

“Çölü güzel yapan, ... bir yerlerde bir kuyuyu gizliyor olması...”

Küçük Prens, Fransız yazar ve pilot Antoine de Saint-Exupéry tarafından 1943 yılında Newyork'ta bir otel odasında kaleme alınmıştır. Küçük Prens kitapta yetişkinlerin hayatını değerler açısından değerlendirirken zihinlerde pek çok soru oluşturmaktadır. Kitap okurun kendisine “Ben kimim?”, “Hayat gerçekte nasıl olmalıdır?”, “Ben şu anda ne ile meşgulüm?”, “Benim eksikliklerim nelerdir?”, “İnsanlık nereye gidiyor?”, “Benim gittiğim yol doğru mu?” gibi hem kişisel, hem de sosyal içerikli pek çok soru sormasına vesile olmaktadır.

Küçük Prens'te özellikle üzerinde durulan konulardan biri de yalnızlıktır. Küçük Prens'in gezegende karşılaştığı kral, kendini beğenmiş adam, ayyaş, iş adamı, fenerci, coğrafyacı gibi insanlara bakıldığında bütün bu insanların ortak yanının yalnızlık olduğu görülmektedir. Modern dünyanın çocukça, ama büyük bir ciddiyetle eleştirildiği kitapta yalnızlaşan insanın kendini tanımaktan kaçındığı, sağduyularını kaybettiği, duygularını yitirdiği ve kendisinden başka kimseyi düşünmediği vurgusu yapılmaktadır. İnsanları gözlemleyen başkalarına fayda sağlama vurgusunu, karşılaştığı tüm insanlar içinde yalnızca fenercinin kaçık olmayan tek kişi olduğunu düşünen Küçük Prens bu düşüncelerini, “Bu adamı bütün ötekiler çok küçümserdi herhalde. ... Kral, kendini beğenmiş adam, ayyaş, işadamı. Yine de kaçık olmayan tek kişi o gibi geliyor bana. Belki de ikisinden başka bir şeyi daha düşünmediği için.” sözleriyle ifade etmektedir.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Aristoteles

Aristoteles'e Göre Ölçülülük

Aristoteles'e göre mutluluğa ulaşmanın reçetesi "ölçülülük" yani "iki aşırılık arasında orta yolu" bulmadır. Aristoteles bu durumu bir arabacı ve o arabayı çeken iki atla örneklendirir; atlardan biri beyaz - iyiliği, diğeri ise siyah - kötülüğü simgelesin. Arabacı bu iki aşırılığa karşın orta yolu bulmalı bu da atları hedefe ulaştırmakla yükümlüdür. Aristoteles'e göre cimrilik ve eli açıklık iki aşırı uçtur; bunlar arasında erdeme giden orta yol "cömertlik" tir. Aynı şekilde, korkaklık ve gözü karalık arasındaki orta yol "cesaret" tir. Böylece Aristoteles için evrensel düzeyde bir ahlak yasasının olanaklı olduğu, pratik eylemde ve yaşamda ortaya çıkmış olur.

5. Aristoteles'e göre, cömertlik nerede ne kadar harcayacağını bilmektir. Cömertlik bilgidir. Savurganlık ve cimrilik arasında nasıl davranmak gerektiğini kestirmektir.

Aristoteles'e göre, ahlaki eylemin özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Herkes için faydalı olması
B) Kişinin kendi çıkarına uygun olması
C) Hazza uygun eylem olması
D) İki aşırılık arasında ölçülü olması
E) Sezgiye uygun nitelik taşıması

6. I. Diogenes - Sinop (Sinope)
II. Lukianos - Adıyaman/Samsat (Samosata)
III. Herakleitos - İzmir/Selçuk/Efes (Ephesos)
IV. Thales - Denizli/Pamukkale (Hierapolis)
V. Ksenofanes - İzmir/Menderes/Değirmendere (Kolofon)

Anadolu'da yaşayan filozoflardan hangisinin doğum yeri eşleştirmesi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Zeuxis'in ünlü kuşlar hikâyesi: "Sanatçı, kirazları o kadar canlı bir şekilde resmetmiş ki, serçeler dayanamayıp onları yemeye kalkmışlar. Kuşların bu iştahları hiç şüphe yok ki, kirazların mükemmel bir şekilde resmedildiğini gösterir."

Paragrafta açıklanan sanat kuramı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaratma olarak sanat
B) Oyun olarak sanat
C) Mimesis olarak sanat
D) Sürrealizm olarak sanat
E) Estetik olarak sana

8. Platon felsefesinin merkezini ünlü idealar kuramı oluşturur. Bu kuramı Antik Yunan filozoflarının varlığa yönelik düşüncelerine dayandırır. Bu filozofların fikirleri varlığın değişimi konusunda farklılık göstermektedir. O, varlığın değişimini kabul ve reddeden düşüncelerden yola çıkarak "idealar kuramı" olarak isimlendirilen varlık anlayışını oluşturmuştur. Platon'a göre gerçek varlık, değişmeden kalabilen olmalıdır; aksi hâlde bilgisine ulaşılamaz. Platon'un varlık anlayışının temelinde akılla kavranabilen, değişmeyen, kendi kendinin nedeni olan gerçek varlıklar, idealar vardır. İdealar duyuşsal alanın dışındadır. Duyuşsal olana bağlı olan varlıklar ise idealardan pay alarak var olan fenomenlerdir. Bu varlıklar, ideaların yani gerçeğin birer kopyasıdır.

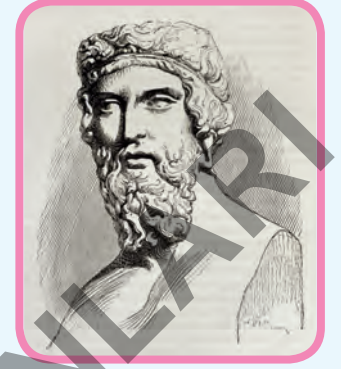
Bu parçaya göre Platon'un idealar kuramı aşağıdaki Antik Yunan filozoflarından hangilerine dayanır?

- A) Sokrates - Aristoteles
B) Herakleitos - Parmenides
C) Thales - Demokritos
D) Empedokles - Diogenes
E) Anaksimenes – Anaksimendros

9. Sokrates'e "Servet ayaklarınızın altında olduğu halde neden bu kadar fakirsiniz?" diye sormuşlar. O da cevap olarak, "Onu almak için eğilmek gerekir de ondan!" demiş.

Sokrates'in bu sözüyle vermek istediği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kişinin kendisinden birtakım ödünler vererek, bir şeyler kazanmasının değeri yoktur.
B) Bazı insanlar, yaşamın sırlarını çözmüşlerdir.
C) İnsan, kazanca göre hayatı planlamalıdır.
D) Amaca ulaşmak için araç olan her yol muhtemeldir.
E) Faydalı olan doğrudur, doğru olan faydalıdır.

Platon

Platon'un Ahlak Felsefesi

Ona göre ahlaki eylemlerin amacı, üstün iyilik olan "iyilik ideası"na ulaşmaktır. Ona göre mutluluk iyilik ideasını gerçekleştirmektir. Ahlakın temeli olan iyi ideasına uygun olan davranış iyi, uygun olmayan davranış ise kötüdür. En yüksek iyiye ulaşan insan erdem sahibi insandır. Bu erdemler bilgelik, cesaret, ölçülülük ve bunların gerçekleşmesiyle adalet erdemidir. Platon, ahlak anlayışını idealar âlemine ve bilgilere dayandırarak kişiden kişiye değişmeyen, nesnel ahlakın varlığını savunmuştur.

10. Platon'a göre, insan eylemlerine duygular, arzular yoluyla karar veremez. İnsan, içinde bulunduğu koşullara ve başka insanların davranışlarına bakarak da karar veremez. Çünkü içinde yaşadığımız bu dünyada, mutlak olarak adil olan, mutlak olarak doğru olan, mutlak olarak iyi olan hiçbir şey bulunmaz. Yani, adalet düşüncesi, bu dünyadaki adil davranışlara bakarak, soyutlama yoluyla oluşturulamaz. Çünkü benim için adil olan, bir başkası için adil olmayabilir, bugün adil olan, yarın koşullar değişince adil olmayabilir. Öyleyse, bu dünyadaki adil davranış örneklerini bir kenara bırakarak, adaletin özünün ne olduğunu bilmeye çalışmalıyız.

Parçaya göre Platon'un ahlak felsefesinde iyilik kavramının özü aşağıdakilerden hangisine dayanır?

- A) Salt iyi niyete ve iyi istemeye
- B) Toplumsal hayata katkı sunan faydaya
- C) Sürenin bütününe kavrayan sezgiye
- D) İnsanların yaşamını kısıtlayan otorite yokluğuna
- E) Düşünsel bir cevher olan iyi ideasına

11. Sofistler MÖ 5. yüzyılda Eski Yunan'da para karşılığı ders veren, öğrencilerine siyaset ve hitabet (güzel konuşma) sanatı öğreten kişilerdir. Sofistler insan, bilgi ve toplum anlayışlarını tamamen insan-merkezcilik esasına dayandırmıştır. İnsan-merkezcilik, başta varlık ve bilgi olmak üzere evrendeki tüm olguları insandan yola çıkarak açıklamaya çalışır. İnsanı her şeyin ölçüsü kılan bu anlayışta insan hakkı bulup çıkarmaz, onu bizzat kurar, üretir.

Buna göre Sofistlerin insan merkezli bakış açılarının epistemolojik sonucunu en doğru şekilde aşağıdakilerden hangisi ifade eder?

- A) Genel geçer bilgi tecrübeye dayanır.
- B) Doğruluğun ölçütü insandır.
- C) Metodik şüphe sonucunda doğru bilgi mümkündür.
- D) Bilimsel yöntem sonucunda elde edilen bilgi kesin bilgidir.
- E) Bilgi doğuştan zihinde bulunur.

12. Empedokles, her şeyin temelinde toprak, su, hava ve ateş olmak üzere dört nedenin veya dört kökün bulunduğu ve bunları birbirlerine yakınlaştıran veya uzaklaştıran güçlerin sevgi ve nefret olduğuna inanır. Bu dört neden, değişmez ve ölümsüzdür; farklı oranlarda birleşerek, evrendeki farklı varlıkların oluşmasını sağlar. Bunlar aynı zamanda, insanlardaki eti, kanı ve diğer unsurları da oluşturur ve onların mizacını belirler.

Bu parçaya göre Empedokles'in dört nedeninin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Evrenin yapısını açıklamıştır.
- B) Varlığın doğaüstü güçlerin eseri olduğunu ispatlamaya çalışmıştır.
- C) Doğadaki dengesizliğin kaynağını sorgulamıştır.
- D) Evrenin yaratılmış olduğunu savunmuştur.
- E) Doğayı tek bir tözle açıklamayı amaçlamıştır.

13. Çevremizde çeşitli kuşlar görürüz. Fakat bu kuşların ortak özelliklerini yansıtan, o kuşu o kuş yapan şey, yani kuşun asıl varlığı insanın zihninde mevcuttur. Düşüncenin dışında ve ötesinde bir nesnel dünya yani kuş yoktur.

Bu parçaya göre Platon felsefesinin temelinde aşağıdaki kavramlardan hangisini almaktadır?

- A) İdea
- B) Atom
- C) Form
- D) Diyalektik
- E) Maieutik

14. Felsefeyi bir eleştiri ve sorgulama etkinliği, bir tartışma faaliyeti olarak anlayıp yazmış, soğuk-sıcak demeden bütün hayatını Atina sokaklarında gençlerle felsefe tartışarak geçiren filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aristoteles
- B) Thales
- C) Platon
- D) Sokrates
- E) Herakleitos

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Sofistler'in Siyaset Görüşü

Sofist Kallikles'e göre adaleti, güçsüzlerin kendilerini korumak için güçlülere karşı kurdukları tuzak olarak nitelendirir. Doğa, egemen olma hakkını güçlülere vermiştir. Güçsüz, devletin çıkardığı yasalar aracılığıyla güçlünün elinden bu hakkı almaya çalışır. Sofist Thrasymakhos (Trasimakhos) göre, "Adalet, güçlünün işine gelendir." Ormanda nasıl güçlü olan aslan pençeleriyle ceylanı parçalıyorsa hukuksal süreç de zayıfa karşı güçlüyü kollamalı, adalet güçlü gözeterek dağıtılmalıdır. Ama durum böyle değildir. Toplumda güçsüzler bir araya gelmiş, doğanın düzenine aykırı yasalar yapmışlardır. Kısaca sofistlere göre ideal düzen, doğal düzendir; toplumsal kökenli bir ideal düzen olamaz.

15. Sofistlere göre, "Adalet, güçlünün işine gelendir." Orman yasasıyla devlet yasası aynı olmalıdır. Hukuksal süreç de zayıfa karşı güçlüyü kollamalı, adalet güçlü gözeterek dağıtılmalıdır. Ama durum böyle değildir. Toplumda güçsüzler bir araya gelmiş, doğanın düzenine aykırı yasalar yapmışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sofistlerin devlet görüşüne uygun bir yargıdır?

- A) Devletin doğal bir varlık olduğunu savunurlar.
B) İdeal bir devlet düzeni söz konusu değildir.
C) Egemenliğin kaynağı, karizmatik bir lider dayanır.
D) Devletin varlık amacı, özgürlüğü ve eşitliği gerçekleştirmektir.
E) Toplumsal düzen, hukuk ve adaletle gerçekleşir.

16. Platon'a göre, güzel orkide solar, güzel kadın ölür, ancak güzel ideası kalıcıdır.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi güzel kavramı için ileri sürülebilir?

- A) Güzel, kişiden kişiye değişir.
B) Herkes güzelden aynı hazzı alamaz.
C) Güzel kavramı olgusal olanı betimler.
D) Güzel ideası, ezeli ve ebedidir.
E) Toplum, güzel konusunda farklı fikirlere sahiptir.

17. Platon'da ruhun istek, arzu ve iştahlarının bulunduğu parça için temel erdem, ölçülülüktür. Bu erdem, istek ve arzulara aşırıya kaçmama, ölçüyü kaçırmama, yapay gereksinimleri bastırıp asıl gereksinimleri karşılama yeterliliği ve becerisidir.

Bu parçaya göre Platon'un ahlak anlayışı aşağıdaki filozoflardan hangisiyle benzerlik göstermektedir?

- A) Herakleitos   B) Aristoteles
C) Demokritos   D) Sokrates
E) Protagoras

18. Doğal düzen ve doğal yaşam, toplumsal düzenden daha değerli ve üstündür. Toplumsal yaşamda sayıca çok olan güçsüz insanlar, kendilerini korumak amacıyla bir araya gelerek, doğal yasalara aykırı olan yasaları yapmışlardır. Bu ise doğal yaşama aykırıdır ve doğru bir şey değildir. Çünkü bu, güçsüzün güçlüye karşı bir tür şiddet uygulaması anlamına gelir. İdeal düzen olamaz, çünkü ideal düzen doğanın kendi düzenidir ve bu ideal düzen doğada kalmıştır.

Bu parçada anlatılan doğal düzen görüşü aşağıdaki filozoflardan hangisine uygundur?

- A) Sosyalizm   B) Komünizm
C) Liberalizm   D) Anarşizm
E) Sofistler

19. Aristoteles'e göre, doğuştan gelen bilgi yoktur. Bilgi; duyularımızla, deneylerden elde ettiğimiz izlenimlerin akıl tarafından işlenmesi ile oluşur. Gözlem olmadan, deney olmaz. Akıl; bilginin taşıyıcısı değil yapıcıdır. Pasif akıl, zihin için gerekli malzemeyi deney ve gözlem aracılığıyla toplar. Aktif akıl, bu malzemeyi işleyerek onu bilgiye dönüştürür. Pasif akıl, salt deneye ve deneylerin tekrarına dayanan bilgi ortaya koyar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Aristoteles'in bilgi görüşüne uygun bir yargıdır?

- A) Bilgi, önce akla sonra da deneye dayanır.
B) Bilgi, salt deneysel verilere dayanır.
C) Bilgi, ne akla ne de deneye dayanır, sadece sezgiyle elde edilir.
D) Bilgi, yansız bir tavırla bilimsel olarak ele alınmalıdır.
E) Bilgi, edilgen akıldan gelen verilerin, etkin akılda işlenmesiyle oluşur.

TEST • 6

1. Herakleitos'a göre "arkhe" ateştir. Ateş, ölçüsü değişse de değişimin temelinde bulunur. Ateş, oluş ve bitişi sağlayandır. Bu durum sürekli bir şey sürekli bir değişim içindedir. Değişimi anlamak için zamanı düşünmek yeterlidir. Her şey karşıtıyla vardır ve kaçınılmaz olarak karşıtına dönüşecektir. Yaşam ölüme, sıcak soğuğa... Karşıtların savaşı uyumlu birliğe ve ardından yeniden karşıtların savaşına dönecektir. Değişimin maddesi ateş, ilkesi logosdur. Logos ölçüdür, akıldır. Ancak bu aklın her şeyi yeniden başlatmanın dışında belirli bir amacı yoktur. Kendinden sonraki filozofları özellikle değişim, oluş ve diyalektik düşünceleriyle derinden etkilemiştir.

Bu parçaya göre Herakleitos'un değişim düşüncesini en doğru ifade eden seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Değişimi sağlayan ilke Tanrısal bir öze sahiptir.
 B) Değişim evrensel bir amaca hizmet eder.
 C) Değişim, karşıtların savaşı olarak bize görünür.
 D) Değişim doğanın belirli öğeleriyle kendini gösterir.
 E) Değişim amacını gerçekleştirinceye sürecektir.
2. Platon "İdeal Devlet" ini, insan ruhunun üç özelliğini göz önünde bulundurarak tasarlamıştır. İnsan ruhunun nasıl üç özelliği varsa, devletin de üç sınıftan meydana geldiğini savunmuştur. Ruhun bedensel iştahlar yanına karşılık gelen, devlette üreticiler (besleyenler) sınıfı; ruhun isteyen (irade) yanına karşılık gelen, devlette askerler (koruyucular) sınıfı, ruhun akıl yanına karşılık gelen, devlette yöneticiler sınıfı vardır.

Platon'un devlet görüşünden yola çıkarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülebilir?

- A) İktidar kaynağını demokrasiden alır.
 B) Yöneticiler iktidarı halkla paylaşmalıdır.
 C) Ülkeyi yöneten kişi seçimle işbaşına gelmelidir.
 D) Devlet, katı bir sınıf ayrımına dayanır.
 E) Devlet, toplumsal yaşamda eşitliği sağlar.

3. "Yavaş olan ve dürtülmesi gereken bir atı andıran devleti yerinden oynatmak için Tanrı'nın tebelleştiği bir at sineğini kolay kolay bulamazsınız. Ben Tanrı'nın devletin başına sardığı bir at sineğiyim, her yerde sürekli olarak üzerinize yapışır, sizi uyandırır ve kınarım. Varoluş gayem sizin miskin bedenlerinizin üzerine konarak hepinizi uyarmaktır. Sizler kuyruğunuzu oynatıp beni uçmaya mecbur bırakmak suretiyle uzaklaştırmaya çalışsanız da ömrüm birinizin bedeninden yükselip bir diğerine konmakla nihayet bulacaktır. Benim gibi bir başkasını da kolay kolay bulamazsınız ve bu yüzden sizlere beni sakınmanızı ve Tanrı, size acıyıp benim yerime başka bir at sineği gönderinceye kadar öldürmemenizi salık veririm."

Sokrates'in kendisini at sineğine benzetmesinin anlamı aşağıdaki yargıların hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Yöneticilere uyarıda bulunması
 B) Halkın her türlü ihtiyacını gidermesi
 C) Demokrasiyi yerleştirmeye çalışması
 D) Toplumu bilinçlendirmeye çalışması
 E) Atina'nın Tanrılarına karşı çıkması

4. Sofist filozof Gorgias:

"Hiçbir şey var değildir."

"Bir şey var olsa bile bilinemez."

"Bir şey, bir şekilde var olsa ve bilinse bile, bu bilgi başkalarına aktarılamaz." demiştir.

Gorgias'ın bu görüşleri aşağıdaki düşüncelerden hangisi ile benzerlik gösterir?

- A) Her türlü bilgimizin kaynağı deneydir.
 B) Kuşku, doğru bilgiye ulaşmada ancak araç olarak kullanılmalıdır.
 C) Hiçbir şeyin bilgisine ulaşılamaz.
 D) Merak ve sezgi, bilgiye ulaşmanın en etkili yollarıdır.
 E) Her şeyden kuşku duyarak, kesin bilgiye ulaşılabilir.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Herakleitos'un Değişim Görüşü

Herakleitos'a göre evren başı sonu olmayan bir süreç boyunca sürekli değişir. Değişme yasası her şeyi kapsayan bir yasadır. Fakat insan evrende değişmeyen bir şeylerin olduğunu, kalıcı olan varlıkların olduğunu sanır. Bunun nedeni evrendeki değişim belli bir ölçü ve düzende meydana gelmektedir. Değişimin arkasındaki bu değişmez ölçü logosdur. Logos mantıktır, akıldır, düzendir, yasadır. İnsan akıllı bir varlık olarak hayatı boyunca bazı olup bitenleri anlamakla yükümlüdür. Herakleitos'a göre bu amaç logosu anlamak ve onu hayatı boyunca öğrenmeye çalışmaktır. Logosu bilen kişi ondaki ölçü yasanını kendi eylemlerine de uygulayacaktır.

Herakleitos'un siyasi görüşünden de anlayacağımız gibi o çoğunluğu akıllı varlıklar olarak görmez. Bu nedenle aristokrasi taraftarıdır. Ona göre çoğunluk değişimin arkasındaki nihai ölçü olan logosu göremez ve bunu ahlaki eylemlerine bir ölçüt olarak kullanamaz. O, çoğunluğu hayvanlar gibi yaşayan topluluklar olarak görür. Çoğunluk hayvanlar gibi doğar, çocuk yapar ve ölürlür. Yaşamlarını yüksek bir amaca adayamazlar. Herakleitos'a göre aklını kullanan insanlar çoğunluğun içerisinde sınırlıdır. Bu insanlar yaşamlarını büyük bir amaca adayıp, logosun peşinde bir yaşam sürerler. Bu yaşam onları Eudaimonia'ya yani mutluluğa ulaştıracaktır. Herakleitos mutluluğun içsel bir kaynaktan geldiğini vurgular. Mutluluğa ulaşmak insanın kendi çabası ile olmaktadır. Bu çabada muhakkak logosa ulaşmış ölçülük yasanına uymakla olur.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Platon ve Aristoteles'in varlık görüşlerinin karşılaştırılması

Aristoteles, felsefi görüşleri bakımından daima az da olsa Platoncu olmuş ama birçok önemli noktada hocasıyla ayrı düşmüştür. Bu ayrımın en belirgin biçimde ortaya çıktığı yerlerden biri de varlık konusudur. Aristoteles de tıpkı Platon gibi doğadaki tüm değişime rağmen değişmeksizin kalan bir öz ya da form bulunması gerektiğini düşünmekteydi. Platon, değişmez özlerin yani ideaların görünür şeylerden ayrı olduklarını, gerçekliğin idealar olduğunu, görünür şeylerinse kendilerinde bir gerçeklik taşımadıklarını, ideadan pay aldıkları ölçüde gerçek olduklarını savunmaktaydı. Bu görüş, görünür evrenle ideaların ayrı oldukları (düalizm) ve görünür evrenin, kendinde bir gerçeklik taşımadığı kabullerine dayanmaktaydı. Aristoteles'in varlık anlayışına, hocasının bu iki temel kabulüne yönelik eleştirileriyle başlamak yerindedir.

Aristoteles hocasının form (eidos) ya da idea kavramlarını aynen benimsemiş ve eserlerinde sıklıkla kullanmıştır. Ama onlara yüklediği anlam hocasının yüklediği anlamdan farklıdır. Aristoteles formu ya da ideayı asla görünür şeylerden ayrı düşünmemiş, onun görünür şeylerde içkin olduğunu, görünür şeylerde kendisini dışa vurduğunu ve onlara biçimlerini kazandırdığını savunmuştur. Bu iddia, gerçekliğin ya da hakikatin görünür evrenden ayrı olmadığı, görünür şeylerin kendisinde aranması gerektiği sonucunu doğurur. Bu yüzden Aristoteles, hocası Platon'un aksine, doğa araştırmalarına daima önem vermiştir. Ama bu durum, Aristoteles'in gerçekliği maddeye attığını düşündürmemelidir. Aristoteles de tıpkı hocası gibi gerçekliği forma, öze ya da ideaya yükliyordu. Ama ona göre bu öz, görünür şeylerin içinde gelişen bir özdür (ousia). Yani idea, görünür şeylerden ayrı bir gerçeklik değil, görünür şeylerin içinde kendisini gerçekleştiren form ya da öz"dü. Böylece görünür şeyler de formun ya da özün gerçekleşmelerinden ibaretti.

5. Aristoteles, varlıkların görünüşlerinin sürekli değiştiğini belirtir. Değişime uğrayan şeyin yani maddelerin değişim süresince özyeni koruduğunu düşünür. "Gerçek varlık nedir?" sorusuna hocası Platon'un görüşlerini eleştirerek cevap verir. Platon, gerçek varlığı fenomenlerden ayrı olarak düşünmüştür. Ona göre gerçek varlık, kendisinin adlandırdığı idealar dünyasındadır ve fenomenler, onların birer kopyasıdır. Aristoteles ise gerçek varlığın ayrı bir dünyada olmadığını düşünür ve Platon'un aksine onların maddelerin özünde olduğunu ileri sürer. Aristoteles'e göre varlıkların değişim içinde olması onların öz ya da tözlerinin değişmesini gerektirmez. Varlıkların özünün korunarak başka başka varlıklara dönüştüğünü savunur. Aristoteles, değişim problemini madde ile form arasında kurduğu ilişkiyle ele alır. Ona göre duyularla fark edilen her şey, form (biçim) kazanmış maddelerdir. Her madde, bir maddenin veya birden fazla maddenin birleşmesi sonucunda oluşmuş bir formdur. Aynı zamanda kendinden oluşan başka bir formun da maddesidir.

Bu parçaya göre Aristoteles'in bilgi konusunda Platon'u eleştirdiği temel nokta aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilginin kaynağının akıl olduğu
- B) Doğadaki her şeyin bir amacı olduğu
- C) Gerçek varlığın idealar dünyasında olduğu
- D) Doğru bilginin mümkün olduğu
- E) Varlıkların formunu koruyarak değişmiş olduğu

6. • Sokrates: "Atina uyuşuk bir attır, ben de onu rahatsız etmeye gelen at sineğiyim."
• Diyojen: "Hiç kimsenin duygularını incitmeye bir filozof ne işe yarar ki?"

Bu sözler filozofun hangi özelliğine vurgu yapmaktadır?

- A) Sezgilerine önem vermesi
- B) Otoriteyle barışık olması
- C) Eleştirel davranması
- D) Yaşadığı toplumla uyumlu olması
- E) Kendi aklını üstün görmesi

7. Platon'a göre şiir ve tragedya devlet için iki zararlı sanat türüdür. Çünkü bunlar idealar dünyasındaki 'gerçek' formların dünya üzerindeki görüntülerinin yalnızca birer taklitlelidir. Yani yansımanın yansıması ve yazarın öznel bakış açısını ortaya çıkartan, hakikatten uzak hayal ürünleridir. Dolayısıyla şiir ve tragedya site halkının rasyonaliteden uzaklaşıp gerçek olmayan taklitlerin etkisinde kalmasına sebep olur. Tragedyaların sahnede yarattığı aşırıya kaçan duygular izleyicilerin de bu tür had safhadaki hisleri dışarı vurmasına ve tragedyadaki kahramanların duygu dışavurumlarını gerçek hayatlarında da uygulamalarına yol açar. Böylece izleyici/halk gerçeklik ve değişmezlikten uzaklaşarak taklitlerin değişkenliğine kanıp mantıktan uzaklaşırlar. Bu ise devleti kontrolsüzlüğe ve istikrarsızlığa iter.

Bu parçaya göre Platon'un sanata olumsuz yaklaşmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İzleyicilerin duygularına hitap etmesi
- B) Yaşamda karşılaşılan sorunları dile getirmesi
- C) Halka doğru yolu göstermesi
- D) Toplumsal sorunları açığa çıkarması
- E) İdeaların kopyası olması

8. Herakleitos, her şeyin kuru ve sıcak bir prensipten geldiğini, sonunda yine ona döneceğini, her şeyin durmaksızın değiştiği bu oluşun ne Tanrı, ne insan tarafından değiştirilemeyecek olan kanuna bağlı olduğunu söyler.

Bu parçaya göre Herakleitos'un varlık görüşüne uygun olmayan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her şey sürekli değişim içindedir.
- B) Varlık, oluş halindedir.
- C) Varlık özünde bir ilke barındırır.
- D) Varlıkta hareket söz konusudur.
- E) Doğaya rastlantılar hakimdir.

9. Sofistler ve Septiklere göre, herkesin kabul edebileceği türden ne bir doğru, ne de bir ölçüt vardır.

Bu açıklama aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı olabilir?

- A) İnsanın ahlaksal eylemlerinin amacı nedir?
 B) Evrenin arkhesi (ilk ögesi) nedir?
 C) Bilginin kaynağı nedir?
 D) Erdem nedir?
 E) Doğru bilgi mümkün müdür?

10. Gorgias, üç sav ileri sürmüştür:

- “Hiçbir şey yoktur .”
- “Olsa bile bilinemez .”
- “Bilinse bile başkalarına aktarılamaz .”

sözü ile aşağıdaki akımlardan hangilerinin öncüsü sayılabilir?

- A) Nihilizm-Agnostisizm
 B) Realizm-İdealizm
 C) Monizm-Düalizm
 D) Determinizm-Nominalizm
 E) Rasyonalizm-Materyalizm

11. **Aristoteles:** “Bir arabacı ve o arabayı çeken iki at düşünün; atlardan biri beyaz - iyiliği, diğeri ise siyah - kötülüğü simgelesin. Arabacı bu iki aşırılığa karşın orta yolu bulmalı bu da atları hedefe ulaştırmakla yükümlüdür.” **Bu görüşe uygun olan örnek aşağıdakilerden hangisidir?**

	Aşırılık	Orta olma	Aşırılık
A)	Karamsarlık	Gerçeklik	İyimserlik
B)	Mutluluk	Savurganlık	Tutululuk
C)	Kin	Nefret	Aşk
D)	Keder	Hüzün	Mutluluk
E)	Şans	Kader	Başarı

12. Rasyonalist olmasına karşın bilginin doğuştan geldiği görüşüne karşı çıkar. Ona göre doğuştan bilgi olamaz fakat duyu organlarınca elde edilenleri işleme ve kavramlar oluşturma yeteneğine sahiptir. Yani akıl bilgiyi taşıyan değil, akıl bilgiyi üreten güçtür.

Parçada görüşleri açıklanan rasyonalist filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sokrates
 B) Platon
 C) Aristoteles
 D) Parmenides
 E) Herakleitos

13. Platon'a göre, bazı insanlar karanlık bir mağaraya zincirlenmişlerdir ve bu insanlar başlarını sağa ve sola çeviremezler sadece karşılındakinin görebilmektedir. Doğuştan beri bu mağarada bulunan insanlar mağaranın girişinden yansıyan nesnelere gölgelerini görür ve bunları gerçeklikleri olarak algırlar. Nihayet bir gün bu insanlardan bir tanesi zincirlerinden kurtulur ve mağarayı terk eder. Mağarayı terk eden bu insan mağaranın dışında yeni bir gerçeklik ile tanışır ve duvardaki gölgelerin gerçek olmadığını farkına varır. Bunu mağaradaki arkadaşları ile paylaşmak üzere mağaraya geri döner. Mağaradaki arkadaşları ise mağaranın dışında farklı bir gerçeklik olduğuna inanmazlar. Ve bu insanlara mağaranın dışındaki gerçekliği aktarabilmek de imkânsızdır.

Bu parçada Platon'un mağara benzetmesiyle aşağıdakilerden hangisini vurgulamak doğru değildir?

- A) Mağara, toplumu simgeler.
 B) Mağaraya zincirlenmiş insanlar, toplumda kendisi olamamış insanı temsil eder.
 C) Gölgeler, toplumun eleştirilmeden kabul edilmesidir.
 D) Zincirini kıran insan, özgür insandır.
 E) Mağarayı terk eden insan, aydınlanma olanağına sahip değildir.

Gorgias, Nihilizmin Öncüsü

Mö. yüzyılda (Mö. 485) Sicilya yakınlarında yer alan Leontinoi'de doğmuş olan Gorgias, döneminin en büyük retorikçilerinden biri olarak kabul edilir. Gençliğinde Sicilyalı büyük filozof Empedokles'in yanında eğitim gördüğü iddia edilmektedir.

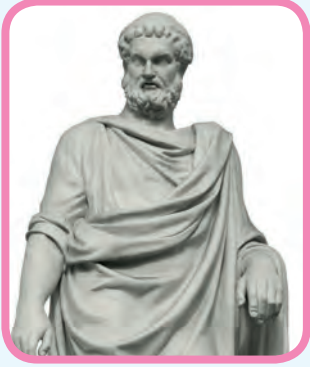
Gorgias'ın Peri tou me ontos (Varolmayan Üzerine) adlı eseri kuşkusuz en önemli eseridir. Bu eser günümüze başka filozofların yorumlarıyla gelebilmiş ve ona nihilist lakabı yakıştırmalarına neden olmuştur. Eserinde temel olarak üç iddiayı savunuyordu:

1. Hiç bir şey yoktur.
2. Olsa bile bilinemez.
3. Bilinse bile başkalarına aktarımı yapılamaz.

Bu sözlerle Gorgias, Protagoras'ın göreliliğini aşmakta ve bilgiyi olanaksız kılmaktadır, bu da bilgi kuramı açısından nihilist (hiççi) bir tavrıdır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Platon

Platon'un Siyaset Görüşü

Platon'un siyaset ile ilgili görüşlerini konu edinen başlıca üç eseri vardır: Devlet (ideal devlet), Devlet Adamı (Politicus) ve Yasalar (Nomoi). Bu üç eserde serdettiği siyaset felsefesinin ayrıntılarına geçmeden önce, Platon'un siyasetle ilgisinin kaynağından ve onun siyaset felsefesinin ardındaki ideal toplum ütopyasından söz etmek yararlı olacaktır: Platon, Atina aristokrasisi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Temelde siyaset ile ilgili görüşleri, sorunsuz işleyen, adil ve erdemli bir toplumun kurulmasına dairdir. Platon, aristokratik yönetimin hâkim olduğu bir toplumu savunur. Böyle bir toplum, ideal düzeyde "felsefeciler" tarafından yönetilir. Yani "filozof-kral", Platon'un ideal toplumunun hem kurulmasında hem de yönetilmesinde önemli bir figürdür. Böyle bir devlet, koruyucu sınıftan korunur ve zanaatkarlar, yani özgür yurttaşlar bu hiyerarşinin altında yer alır.

14. Platon'a göre, devlet mekanizması insan organizmasına benzer; çünkü devlet doğal düzenin bir devamıdır ve aynı insan bedenindeki gibi belli kısımlar belli görevleri kendiliğinden yerine getirir. Örneğin akıl bedeni nasıl yönlendirirse, toplumdaki yönetici sınıf da toplumu yönlendirir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Platon'un devlet anlayışının bir özelliğidir?

- A) Devleti bireyler arası imzalanan sözleşmenin bir ürünü olarak kabul etmesi
B) Devlette temel ilke olarak bireyler arası eşitliği kabul etmesi
C) Egemenliğin halkın iradesine dayandığı bir yönetimi benimsemesi.
D) Toplumsal düzenin insanlığın özüne aykırı olduğunu ileri sürmesi
E) İnsan doğası ile uyum içinde olan bir devlet tasarımı oluşturması

15. Aristoteles göre, dış dünyadaki varlıklar iki öğeden meydana gelmiştir. Bu öğeler madde ve formdur. Aristoteles'i hocası Platon'dan ayıran en önemli özelliği onun, formları nesnel dünyanın üstünde mutlak bir varlık olarak değil bizzat nesnelere özü olarak kabul etmesidir. Örneğin; mermerden yapılan bir heykeli ele alalım. Heykelin maddesi mermer, formu ise heykeli yapan sanatçının heykele vermiş olduğu şekil ya da biçimdir. Yani heykele sanatçı tarafından kazandırılmış olan fonksiyondur. Heykeli heykel yapan şey heykelin maddesi değil, formudur.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi Aristoteles'in dört nedeninden biri değildir?

- A) Maddi Neden: Bir şeyin maddesi. Heykelin maddesi, malzemesi; mermer.
B) Formel (biçimsel) Neden: Heykelin formu (ideası), sanatçının zihnindeki fikir, ona verdiği biçim.
C) Fail (yapıcı, hareket ettirici, etkin) Neden: Harekete geçiren tetikleyici neden. Heykeltraşve aletleri.
D) Sanatsal neden (heykele güzellik katar): Heykeli heykel yapan doğayı resmetmesidir.
E) Final (amaç, ereksel) Neden: Bir şeyin asıl varoluş nedenidir. Heykelin yapılaş nedeni

16. Sokrates, zamanın yöneticileri tarafından gençleri felsefi tartışmalarıyla baştan çıkardığı gerekçesiyle mahkemeye verilmiştir. Sokrates, bu durum karşısında yaptığı yanlış olmadığını savunmuştur. Buna göre o, gençleri tartışma yoluyla ruhlarına özen göstermeleri ahlaklı bireyler olmaları gerektiği hususunda eğitmeye çalıştığını belirtmiştir. O, mahkeme sonucunda çok küçük bir ceza ile kurtulabilecekken yaptığı şeyin doğru olduğuna inandığı için aman dilememiş ve sonuçta ölüme mahkûm edilmiştir. Kararın haksız olduğunu savunan tüm dostları Sokrates'i hapisten kaçırmaya kalkışmışsa da o, inançlarıyla eylemleri arasında bir tutarlılık olmasına özen gösterdiği için hapisten kaçmamış adeta koşu koşu ölüme gitmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi Sokrates'in bu davranışını belirleyen ahlaki ilkelerden biri olabilir?

- A) Toplumsal yaşam belirli kurallara dayanır.
B) Her şey kişiden kişiye göre değişir.
C) İnsan, eylemleriyle kendini üstün kılar.
D) Araç amacı meşru kılar.
E) İnsan, doğru bildiği şekilde davranmalı ve yaşmalıdır.

17. Platon, ideaları duyuların tanıttığı değişme ve çokluk dünyasının değişmeyen ilkeleri, kaynakları olarak görüyordu. İdeaların özelliklerinden biri de cisimsel ve maddesel olmayışlarıydı. İdeaları ancak akıl yoluyla kavrayabileceğimizi söylüyor. Ayrıca o, ideaları bütün var olanların ilk örnekleri olarak görüyordu.

Bu parçadaki görüşler göz önüne alındığında Platon için aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) İdealar, değişmez bir öze sahiptir.
B) Duyusal dünya, içinde gerçek var olanı barındırır.
C) İdealar ancak akılla bilinir.
D) İdealar maddesel değildir.
E) Bütün varlıkların ilk örnekleri idealdır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Platon'un Bilgi Görüşü – 2

Platon, bilgi anlayışını oluştururken varlık anlayışından yola çıkmıştır. Gerçek varlığın yani ideanın bilgisiyse sadece bir yansıma olan fenomenlerin bilgisini ayırmıştır. İdeaların bilgisi, idealer dünyasından akıl yoluyla edinilir. Akıl bu bilgiye ulaşmak için idealara, ideaların bilgisinin olduğu kendi içine dönmelidir. Bu kendine dönüş bir tür anımsamadır. Platon'a göre ideaların bilgisi doğuştan zihinde hazır bulunur. Platon, bu bilgilere episteme demektedir. Platon, bu fikre ruhun ölümsüzlüğü fikriyle ulaşır. Ruh, doğum ve ölümlerle idealer ve fenomenler dünyasına gidip gelmektedir. Bu gidiş ve gelişlerde idealer dünyasında görülen fenomenlerin ışığında unutulmaktadır. Platon'un bilgi anlayışında fenomenlere yönelik bilgiler, gerçek bilgi olarak kabul edilmez. Fenomenler, insanda sadece sanı ve tahminler oluşturur.

18. Platon'a göre birbirinden tamamen farklı iki evren vardır: İdealar evreni ve nesnelere (görünüşler, duyular, fenomenler) evreni. İdealar evreni; ancak akıl yoluyla kavradığımız öncersiz ve sonsuz olan nesnelere, asıl özlerinin bulunduğu evrendir. Asıl bilgi, değişmez varlıkların bulunduğu idealer evrenine ait olan bilgidir. İdeaların bilgisi kesin, zorunlu, mutlak, genel geçer bilgidir. Platon buna "episteme" der. Nesnelere evreni; idealer evreninin duyular aracılığı ile algılanan bir kopyası, görüntüsü veya gölgesidir. Nesnelere (duyular) evrenindeki varlıkların her birinin idealer evreninde gerçek bir ideası vardır. Yani gerçek olan idealer evrenindedir.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi Platon'un idealer kuramına uygun değildir?

- A) Gerçek bilgi, değişmeyen bilgidir.
- B) Nesnelere dünyası, ideaların yansımasıdır.
- C) İdealar, ezeli ve ebedidirler.
- D) Birbirinden farklı iki dünya vardır.
- E) Duyusal olan şeyler ancak akıl ile bilinir.

19. Eski Çağ filozoflarından,
– Empedokles, evrende yalnızca ateş hava, toprak, su bulunduğunu, aşk ve nefretin varlığını oluş ve bozulmuş nedeni olduğunu,
– Anaksimandros, doğada var olanların sınırsız alandan meydana geldiğini,
– Demokritos, var olan her şeyin sonsuz sayıda atomdan oluştuğunu ileri sürmüştür.

Bu filozofların görüşleri dikkate alındığında aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt aradıkları söylenebilir?

- A) Evren sonlu mudur?
- B) Evrende nasıl bir düzen vardır?
- C) Evrenin ana maddesi nedir?
- D) Sonsuz olan nedir?
- E) Doğru bilginin kaynağı nedir?

20. Aristoteles'in öğrencisi olan Büyük İskender felsefeye meraklı ve filozoflara değer veren bir hükümdardır. Corinth'e gelen Büyük İskender, bir fıçıda köpekleriyle yaşayan Diogenes'i ziyaret etmiş ve bir dileği olup olmadığını sormuştur. O ise bu soruya "Gölge etme başka ihsan istemem." yanıtını vermiştir. Verdiği cevap – bilinenin aksine - aslında tam şu şekilde: işaret parmağıyla güneşi göstererek, "benden bana veremeyeceğin şeyi esirgeme" şeklindedir. Daha sonraları İskender bu olay üzerine "imparator Büyük İskender olmasaydım 'Diogenes' olmak isterdim" demiştir.

Bu parçaya uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyük İskender, Diogenes'ten daha mutludur.
- B) İnsan isteklerini en aza indirerek mutlu olur.
- C) İnsan, zenginleştikçe mutluluğu da artar.
- D) Yoksulluk, bir kaddedir ve değiştirilemez.
- E) İnsan, topluma göre yaşadığında mutlu olur.

21. Sofistlere göre, doğal düzen ve doğal yaşam, toplumsal düzenden daha değerli ve üstündür. Toplumsal yaşamda sayıca çok olan güçsüz insanlar, kendilerini korumak amacıyla bir araya gelerek, doğal yasalara aykırı olan yasaları yapmışlardır. Bu ise doğal yaşama aykırıdır ve doğru bir şey değildir. Çünkü bu, güçsüzün güçlüye karşı bir tür şiddet uygulaması anlamına gelir. İdeal düzen olamaz, çünkü ideal düzen doğanın kendi düzenidir ve bu ideal düzen doğada kalmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Sofistlerin devlet görüşüne uygun bir yargıdır?

- A) İnsan, politik bir hayvandır.
- B) İnsan, insanın kurdudur.
- C) İnsan doğası gereği devlete ihtiyaç duyar.
- D) İdeal devlet düzeni yoktur.
- E) Devlet güçlüyse bizi ezer, zayıfsa mahv oluruz.

21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	Yanıtlar
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----------

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Herakleitos

Herakleitos ve Logos

Logos kavramı Herakleitos felsefesinin temel kavramlarından biridir. Logos evrendeki değişimin arkasındaki temel yasadır. Her şey akıp gider ve durmadan değişmektedir. Fakat bu oluş ve değişim gelişi güzel bir şekilde olmamaktadır. Bu oluş ve değişim belli bir amaç ve düzen ile meydana gelmektedir. Bu logostur. Logos oluş ve değişime bir amaç verir ve onu akılla kavranacak düzenli akış olarak karşımıza çıkarır.

Herakleitos için logos her insanın kavrayabileceği bir kavram değildir. Logosu yığın halk kitleleri anlayamaz. Domuzlar ya da sığırlar gibi yani hayvanlar gibi yaşayan, doğup üremek dışında bir amacı olmayanlar logosu göremez. Logosu öğrenme sayesinde insan mutluluğa ulaşır ve içsel ölçüyü elde eder. Logos aynı zamanda ahlaki bir ölçüt sunar.

TEST • 7

1. Herakleitos'a göre, "Aynı ırmağa iki kez girilmez, biz ikinci kez girdiğimizi sandığımızda, bu bir yanılsamadır, hem ırmak o eski ırmak değildir, çünkü suları değişmiştir hem de ben eski ben değilim çünkü ben de sürekli değişen bir varlığım. Bütün bu değişmeyi sağlayan, değişen her şeyin ardındaki değişim, yasa "logos" (akıl) tur. Böylece, evrendeki her türlü meydana gelme, "logos" a göre olur.

Herakleitos'a göre varoluşu meydana getiren temel öge aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Madde B) Atom
C) Oluş D) Ruh - Beden
E) Geist

2. Platon, bilgi anlayışını oluştururken varlık anlayışından yola çıkmıştır. Gerçek varlığın yani ideanın bilgisiyyle sadece bir yansıma olan fenomenlerin bilgisini ayırmıştır. İdeaların bilgisi, idealar dünyasından akıl yoluyla edinilir. Akıl bu bilgiye ulaşmak için idealara, ideaların bilgisinin olduğu kendi içine dönmelidir. Bu kendine dönüş bir tür yanılsamadır. Platon'a göre ideaların bilgisi doğuştan zihinde hazır bulunur. Platon, bu bilgilere episteme demektedir. Platon, bu fikre ruhun ölümsüzlüğü fikriyle ulaşır. Ruh, doğum ve ölümle idealar ve fenomenler dünyasına gidip gelmektedir. Bu gidiş ve gelişlerde idealar dünyasında görülenler fenomenlerin ışığında unutulmaktadır. Platon'un bilgi anlayışında fenomenlere yönelik bilgiler, gerçek bilgi olarak kabul edilmez. Fenomenler, insanda sadece sanı ve tahminler oluşturur.

Platon'un bilgi görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gerçek bilgi insan zihninde doğuştan bulunur.
B) Nesnelere dünyasının bilgisi akla dayanır.
C) Akıl bizi yanıltır, doğru bilginin kaynağı fenomenlerdir.
D) Doğru bilginin kaynağı sezgilerimizdir.
E) İdealar nesnelere kopyasıdır.

3. Karşıtımız iyi bize

Bilmezler ki nasıl uyuşur karşıtlar, uyumu karşıt gerilimlerin, yay ile lir gibi

Bütündür karşıtlar, bütün değil

Birbirlerini çekip iterek uyumludur uyumsuz

Bir her şeyden doğar, her şey bir'den

Çırpıcı tarağında düz yol, kırık yol bir, aynı

Yukarı aşağı yol bir, aynı

Çemberde baş son bir

Biri olur öbürü, öbürü biri

Soğuk ısınır, ıslak kurur

Yeni, yepyeni sular akar; aynı ırmağa girenlerin üstünden

(O ırmak ki) dağıtır, toplar; birikir, akar; yaklaşır, uzaklaşır.

Aynı ırmağa girdiğimizde girmeyiz

Biziz, değiliz

İki kez giremezsin aynı ırmağa.

Herakleitos'un "Kırık Taşlar" adlı eserindeki bu şiire göre değişimi ifade eden yargı aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Gölge ve ışık, kötülük ve iyilik birbirinden ayrılmaz; onların doğası bir ve aynıdır.
B) Her an bir şeyin ölümü ya da doğumu evreni var eder ve güçlü kılar.
C) Karşıt olan şeyler bir araya gelir ve uzlaşmaz olanlardan en güzel uyum doğar.
D) Her şey çatışma sonucunda meydana gelir.
E) Evren, değişmeyen, bölünmeyen, hareket etmeyen bir evrendir.

4. Aristoteles'e göre doğadaki her varlığın bir nedeni vardır. O, herhangi bir şeyin varlığını ve dünyadaki işlevini dört neden görüşüyle açıklar

Aşağıdakilerden hangisi Aristoteles'e göre varlığın oluşumuna yol açan nedenlerden biri değildir?

- A) Final (ereksel) neden
B) Fail (yapıcı) neden
C) Maddi neden
D) Formel neden
E) İdeal (mükemmel) neden

Felsefe

Felsefe kelimesinde temel anlam, bilgi ya da bilgeliğe duyulan sevgidir. Bu nedenle filozof, mutlak doğruları bildiğini, onlara tam olarak ulaştığını iddia eden kimse değil, aksine sürekli olarak bilgiyi arayan ona ulaşmak isteyen kimsedir. Yani filozofu edindiği bilgileri yetersiz bulan, bu yetersiz durumdaki sürekli tedirgin olan, dolayısıyla da sürekli olarak bilgiyi arayan ve eleştiren, bir kimse olarak tanımlayabiliriz. Buradan çıkarılması gereken sonuç; felsefenin öğrenilecek bir şey olmadığı, ancak felsefe yapmanın öğrenilebileceğidir. Felsefe bir hedefe ulaşmış olmaktan ziyade daima “yolda olmak”tır. Felsefe, bilgiye sahip olma iddiası değil, bilgiyi sevmeye ve onu elde etmeye arzudur.

Felsefenin kalbinde kuşku ve şüphe vardır. Dolayısıyla felsefede soru sormak ve sorgulamak, o soruya kesin bir cevap bulmaktan çok daha önemlidir. Çoğu filozof için önemli olan şey felsefe aracılığıyla hayatın anlamını bulmak değil, felsefe aracılığıyla hayatı sorgulamaktır. Örneğin Sokrates, “sorgulanmamış yaşam yaşanmaya değermez” diyerek bu noktayı vezir biçimde ifade etmiştir.

5. Genel olarak felsefe; varlık, bilgi, değer alanlarıyla ilgili soruları akla uygun ve eleştirel biçimde değerlendirip evrenin varoluşunu anlama, açıklama çabası olarak görülebilir. Bu çabayı anlamlı kılan da felsefenin ele aldığı problemi belli bir sistematik çerçevede bütün olarak incelemesidir. MÖ 5. yüzyılda bugünkü felsefe geleneğinin kurucusu olan Yunanlılar felsefe kavramına “philosophia”, filozofa ise “philosophos” diyorlardı. Bu kavramlar hem dilimize hem de Batı dillerine felsefe ve filozof olarak geçmiştir.

Bu parçada felsefe olarak geçen “philosophia” kavramının kelime anlamı aşağıdaki-lerden hangisidir?

- A) Bilgelik sevgisi
- B) Varlık kavrayışı
- C) Mutlu yaşama
- D) Evrensel düzen
- E) Anı yaşama

6. “Büyük bir doğa bilgininin yanında beslediği hayvanlarının arasında bir de maymun varmış. Bu maymun bir gün ortadan kaybolmuş. Sahibi onu uzun süre aramış ve nihayet kütüphanesinde maymunu bulmuş. Maymun kütüphanede yere oturmuş, ciltsiz bir tabiat tarihinin basılmış resimlerini etrafa saçmış. Doğa bilgini maymunun yanına yaklaşmış ve ağgözlü maymunun resimlerini bulduğu böcekleri yediğini görmüş.”

Bu hikâye aşağıdaki sanat kuramlarından hangisine uygundur?

- A) Sürrealizm olarak sanat
- B) Oyun olarak sanat
- C) Yaratma olarak sanat
- D) Yansıtma olarak sanat
- E) Estetik olarak sanat

7. **Aristoteles metafiziği ifade etmek için aşağıdaki terimlerden hangisini kullanmıştır?**

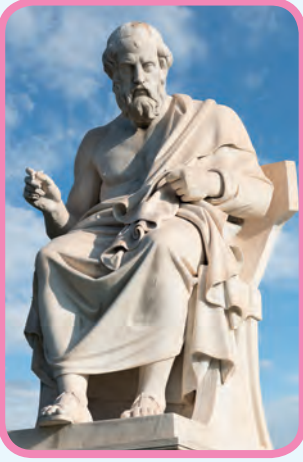
- A) Maieutike (Fikir Doğurtma)
- B) Diyalektik
- C) İdealar kuramı
- D) İroni (Alay)
- E) Prote philosophia (ilk felsefe)

8. Aristoteles’e göre sanat bir taklit (mimesis) tir. Sanatçı doğa unsurlarını, insan ilişkilerini, hem olanı hem de olabilir olanı yansıtır. Ama olabilir olanı yansıtırken de gerçeğe bağlı kalır, ondan uzaklaşmaz. Çünkü başka bir dünya yoktur. Gerçek dünyayı da duyularımız aracılığıyla kavrarız. Sanatçı nesneyi, yani gördüğü maddeyi yorumlayarak yansıtır. Sanatçı salt bir taklitçi değildir. Yani sanatçı dünyayı yenden kurar ve daha iyi bir dünya özlemini yerine getirir. Bu anlamda Aristoteles sanatın bir taklit olmadığı onu aşan ve insana ait bir eylem olduğunu dile getirir. Ama bunun yanında da gerçeklikten bağını tümüyle koparmaz. Çünkü sanatçının ortaya koyduğu ürünün benzerlerini doğada görmemiz mümkündür ya da olabilir düzeydedir.

Bu parçaya göre Aristoteles’in sanat görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Sanatçı doğayı duyularıyla algılar.
- B) Sanatçı doğayı taklit ederken gerçeklikten kopmaz.
- C) Sanatçı doğayı yorumlayarak eserler yapar.
- D) Sanatçıyla doğa arasında güçlü bir bağ vardır.
- E) Sanatçı doğada var olmayan eserler yaratır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Platon

Platon'un Sanat Görüşü

Platon'un sanat görüşünü anlamak için ünlü "idealar kuramı"ni bilmemiz gerekir. İdealar kuramına göre var olanlar ikiye ayrılır: Nesnelar dünyası ve idealar dünyası. Nesnelar dünyasını duyarımızla, idealar dünyasını da akılla biliriz. Nesnelar dünyası gelip geçici iken idealar dünyası ise, ezelî ve ebedidir. Platon'a göre sanatçı, nesnelar (duyular) dünyasındaki var olanları taklit ettiğinde, aslında ideaların kopyalarını taklit ediyordur. Bu nedenle Platon, sanatı taklidin taklidi olarak görür. Ve sanata hiç de olumlu yaklaşmaz. Ona göre gerçek sanatçı, ideaları ya da "güzelin ideası"ni taklit (mimesis) etmelidir.

9. I. "Hiçbir şey yoktur."
II. "Olsa bile bilinemez."
III. "Bilinse bile başkalarına aktarılamaz."

Gorgias bu sözyle aşağıdaki görüşlerden hangisinin öncüsü olmuştur?

- A) Nihilizm B) Rasyonalizm
C) Pragmatizm D) Empirizm
E) Kritisizm

10. Sanatın bizim için sahip olduğu değerin büyük bir kısmı, onu gerçeği temsil etme yeteneğinden ileri geliyor olmasıdır. Monet'in Su Zambakları ve Kavak Ağaçları tablolarının çekiciliğinin bir kısmının kaynağı, onların gerçekte meydana gelen bir şeyi temsil etmeleridir.

Paragrafta açıklanan sanat kuramı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaratma olarak sanat
B) Oyun olarak sanat
C) Toplum olarak sanat
D) Taklit olarak sanat
E) Estetik olarak sanat

11. Platon devleti büyük ölçekli bir insan ya da bir organizma olarak görür. Platon'un devletinde üç sınıf vardır. Bu sınıflardan birincisi, daha çok maddeye düşkünlük gösteren, bedensel tatminlerin peşinde koşan üreticiler, zanaatkarlar sınıfıdır. İkinci sınıf ise kendilerinde cesaret ögesi ağır basan askerler ve bekçilerden oluşur. Üçüncü sınıf kendilerinde manevi hazlara düşkünlüğün ve akıl gücünün ön plana çıktığı bilgilerden, filozoflardan meydana gelen yöneticiler sınıfıdır.

Bu paragrafa göre Platon devletin temelini aşağıdakilerden hangisine dayandırır?

- A) İnsan doğasına
B) Ortak iradeye
C) Güvenlik ihtiyacına
D) Tanrı'nın adaletine
E) Özel mülkiyete

12. Sanat felsefesi ve estetiğin konusu olan sanat eseri, sanatçının kendisinin dışındaki dünyayı algılaması ve algılanan dünyanın yansıtılmasının sonucu ortaya çıkar. Ona göre sanat, mükemmel ve değişmeyen bir formun yansıması olarak anlaşılmalıdır. Sanatçı da bu kurama göre ideaların taklidinin taklidini yapan kimse olur. Taklit ne kadar çok başarılı bir beceriyle yansıtılmışsa sanat eseri de o kadar büyük ve değerli olacaktır. Güzel niteliği kazanacaktır. Sanat adına ortaya konan formlar sanatçı tarafından sonradan ortaya konmuş olsalar da hepsinde ortak olan yön; değişmeden kalan, asıl olan, kendinde ve kendisi için varlık olan idenin /özün elde edilme çabasıdır.

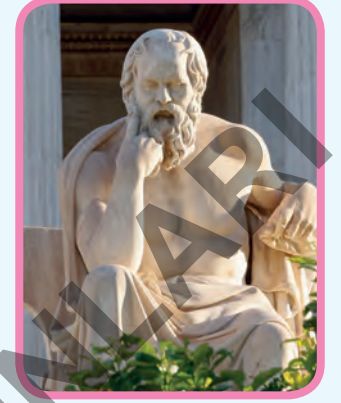
Bu parçaya göre, aşağıdaki filozoflardan hangisi "taklit olarak sanat" görüşünün kurucusudur?

- A) Platon B) Sokrates
C) Empedokles D) Aristoteles
E) Thales

13. Aristoteles'e göre, "Devlet birçok kişi tarafından yönetilirse bu ona, tıpkı giderleri toplulukça karşılanan bir şölenin tek kişinin hazırlayacağı bir şöleden daha üstün olması gibi bir üstünlük sağlar. Onun içindir ki çoğunluk, birçok durumda, her kim olursa olsun tek bir kişiden daha iyi bir yargıdır. Ayrıca çoğunluk daha güç bozulur ya da kısırlılır. Kötü bir anında olan ya da konuya ilişkin çok güçlü duyguları bulunan bir kişinin yargısı ister istemez çarpık olacaktır. Öte yandan, bir kitlenin yargıda bulunması durumunda, kitleyi oluşturan her kişinin aynı anda aynı duygulara kapılmasını ve yargısını çarpıtmasını ayarlamak güçtür."

Aristoteles, bu sözleriyle devlet için aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?

- A) Devlet için en iyi karar alıcı, seçilmiş başkandır.
B) İdeal bir devlet modeli referansını Tanrı'dan alır.
C) Devleti ortak iyiyi amaçlayan bir grup yönetmelidir.
D) Adalete dayanan yönetim kararlarını halka dayandırır.
E) Bir konseyin devleti yönetmesi karmaşaya sebep olur.

Sokrates

Sokrates, Felsefeyi Gökten Yere İndiren Filozof

Sokrates (MÖ 469-399) 469 yılında Atina'da doğmuştur. Kendini eğitmiş bir kişidir. Öğrendiklerini başkalarına öğretmiş, bu işten para kazanmamıştır. Aristokrasiden pek seçkin öğrenci kitlesi vardı. Bildiklerini herhangi bir kitapta yazmamıştır. Onun düşüncelerini bize öğrencisi Platon: Savunma, Kriton, Fedon ve şölen adlı kitapları Sokrates'i anlatmış. Ksanophanes de onu bize anlatır.

Sokrates'e kadar Antik Yunan felsefesi doğa ve kozmoloji gibi konularla ilgilieniyordu. Sokrates'le birlikte felsefe yeni bir döneme girdi. Sofistlere kadar insan henüz felsefenin konusu bile değildi. Felsefenin yönünü insana çeviren Sokrates olmuştur. Çiçero'ya (MÖ 106-43) göre "felsefeyi gökten yere indiren" Sokrates olmuştur. Felsefenin konusunu insana, ahlaka şehirlerle ve topluma çeviren kişi Sokrates'tir.

Sokrates, çağdaşları ve özellikle gençler üzerinde büyük etki göstermişti. Bunun nedeni, düşüncelerine uygun olarak tam bir bilge hayatı sürmesi; "hakikati" aramaktan başka bir tutkuya kapılmamış olmasıydı. Düşüncesi ile davranışları arasında tutarlılık ve bir bütünlük bulunması da Sokrates'i, günümüzün düşüncesine ve felsefesine yaklaştıran çok önemli bir özelliktir. Sokrates, içinde yaşadığı toplumun inançlarını, törelerini, peşin hükümlerini, sahte yanlarını derinlemesine eleştirip ortaya koyduğu ve akıldan başka bir yol gösterici tanımadığı için ölüme mahkûm edilmiş, hapishaneden kaçmayı dahi kendine yediremediği için ölümü kabul etmiştir.

14. İnsan eylemlerindeki amaç mutluluktur. Bu mutluluğu insana kazandıracak her türlü değer ve eylemler "erdem" in kapsamına girer. Yani erdem bilgidir. Erdem insanın kendini bilmesiyle ortaya çıkan, yaşamı daha iyi hale getiren ve bizi mutlu kılan bilgidir. Bu nedenle "kendini bil" sözünü söylemiştir. Kişi kendisini tanımadıkça, kendisi için neyin iyi, neyin kötü olduğunu bilemez. Yani kimse bilerek kötülük yapmaz, kötülüğün nedeni bilgi eksikliğidir.

Parçada açıklanan yaklaşım aşağıdaki filozoflardan hangisinin görüşüne uygundur?

- A) Sokrates   B) Platon
C) Aristoteles   D) Thales
E) Demokritos

15. Herakleitos'a göre, evren sürekli bir değişim içindedir, her şey akar. Bu değişme içinde değişmeden kalan tek şey ateştir. Her şey ateşten doğmuştur ve yine ateşe dönecektir. Değişim bize karşıtlıkların savaşı olarak görünür.

Bu parçaya göre değişimi sağlayan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Madde   B) Cisim
C) Form   D) İdea
E) Oluş

16. Platon şeylerin oldukları gibi olmayabileceklerinden hiç şüphe etmeyen ve hemen hemen her zaman alışkanlıklarına dayanarak yaşayan insanları tasvir ettiği ünlü benzetmesi (alegorisi) aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güneş benzetmesi
B) Mağara benzetmesi
C) Platonik aşk benzetmesi
D) Devlet ütopyası
E) Er efsanesi

17. Sofist Hippias, giydiği elbiseyi kendisi diktiği için 'özgürlüğe kavuşmakla' övünüyordu. İnsan her türlü yapma bağlardan kurtulmalı ve toplumsal yasanın yerine doğal yasa konulmalıydı.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi Sofist Hippias'a uygun bir görüştür?

- A) En iyi yönetim şekli demokrasidir.
B) İnsan, toplumsal yapının değerleriyle mutluluğa kavuşur.
C) İnsan mutluluğa doğaya uygun yaşadığında kavuşur.
D) Devlet, insanın özgürlüğünün teminatıdır.
E) İdeal devlet düzeni vardır.

18. "Varlık yoktur, olsa da bilinemez, bilinse de başkasına aktarılamaz" **Bu yargı aşağıdaki düşüncelerden hangisine uygun değildir?**

- A) Varlığın var olduğunu söylemek yanlıdır.
B) Varlığın bilgisine ulaşamaz.
C) Varlığın yapısı akla dayanır.
D) Varlıktan şüphe duymak, bilgisinden de şüphe duymayı gerektirir.
E) Varlığın bilgisi öznelidir.

19. I. Sorular sorulur.
II. Karşı taraftan verilen cevaplar için kanıt sunması istenir.
III. Kanıtlarını desteklemeyen istisna örnekler sunulur.
IV. İstisna durumların olduğu belirtilerek görüşlerini tekrar gözden geçirmesi istenir.
V. Sorgulamaya karşı görüş geçersiz kılınana kadar devam edilir.
VI. Karşı tarafın doğru bilgiyi görmesi sağlanır.

Bilgi edinme sürecinin basamakları aşağıdaki filozoflardan hangisine uygundur?

- A) Sokrates
B) Aristoteles
C) Demokritos
D) Herakleitos
E) Platon

A	C	C	B	E	A	C	A	A	D	A	E	E	D	A	E	E	A	C		Yontlar
19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1		

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

Rölativizm (Görelilik)

Rölativizm, felsefenin alt bölümlerinden epistemoloji ve etik alanlarında göreceli yaklaşımlar üstünde etkili olmuştur. Bilgi anlayışında mutlak ve nesnel gerçek anlayışından ayrılır, bilginin kesinliğinden ve genel geçerliliğinden şüphe eder. Bütün bilgilerin göreliliği önermesi bu akımın başlıca argümanıdır. Etikde ise görelilik mutlak ahlaki değerlerin varlığını ve olabirliğini yadsır. Bunlara göre bilgi ya da ahlaki değerlere, tarihsel koşullara, dönemlere, toplumlara, kültürlerle ve kişilere göre değişim gösterir. Bilim felsefesinde de etkili olmuştur; özellikle 20. yüzyılda Kuantum fiziğine bağlı bilimsel ve kuramsal gelişmelerden sonra görelilik gelişme göstermiştir.

TEST • 8

1. Çok sevdiğiniz bir derste 40 dakika göz açıp kapayıncaya kadar hızlı geçerken, hiç sevmediğiniz bir derste aynı 40 dakika bir ömür sürecekmış gibi gelir.

Bu örnek bilgi konusunda aşağıdaki görüşlerden hangisinin doğruluğunu ifade eder?

- A) Rasyonalizm   B) Empirizm
C) Rölativizm   D) Kritisizm
E) Nihilizm

2. Sofistlere göre, doğa filozoflarının evren hakkında bilgi ortaya koyma çabalarının bir yararı yoktur. Bu ise yalnızca bilgi yetilerimizin sınırlılığından ve göreceliğinden değil, varlığın yapısından da kaynaklanmaktadır. Çünkü evren bir akış içindedir ve her şey her an, başka bir şeye dönüşmektedir.

Sofistlerin bu parçada belirtilen varlık görüşleri aşağıdaki filozoflardan hangisinin öğretisine dayanmaktadır?

- A) Thales
B) Anaksagoras
C) Parmenides
D) Herakleitos
E) Anaksimenes

3. Platon'a göre halkı yönetenlerin amacı, devleti daha zenginleştirmek ya da daha kuvvetlendirmek değil, insanlara daha sağlam bir ahlak oluşturmak, onların onurunu ve ahlakını güçleştirmektir.

Buna göre Platon'un devlet anlayışı hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İktidarın mutlak gücüne dayanır.
B) İnsanları erdemli kılmaya çalışır.
C) Ekonomik sorunları çözmeyi hedefler.
D) Halkı özgürleştirmeye çalışır.
E) Demokrasiyi hayata geçirir.

4. Sokrates'in diyalektiği, doğurtma ve tartışma yöntemlerine dayanır. Buna göre Sokrates, bir konuyu tartışırken karşısındaki kişinin görüşlerinden hangi sonuçların çıktığını araştırır. Onun görüşünden çıkan yanıtları eler. Böylelikle kişinin doğru düşünebilmesini, kendisine ait olmayan görüşlerden vazgeçmesini sağlar. Bu tartışma süreci boyunca Sokrates, yeni bir bilgi vermez yalnızca soru sorar. Bununla da insanların ruhlarında tam olarak bilincinde olmadıkları doğruları gün ışığına çıkarmayı amaçlar.

Bu parçaya göre Sokrates'in bilgi görüşüne uygun olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğru bilgi kişiden kişiye değiştiği için mümkün değildir.
B) Öne sürülen bir bilgi kişiye sağladığı fayda ölçüsünde doğruluk değeri taşır.
C) Bilgi, insan zihninde doğuştan bulunur, önemli olan bunu ortaya çıkarmaktır.
D) Bilgi aklın ve deneyin sentezinden ortaya çıkar.
E) Nesnelerin bilgisi bizi yanıltıcıdır, o halde bilginin kaynağı ideallerdir.

5. Aristoteles, Platon'un yönetici sınıf için öngördüğü kadın ve çocuklarda ortaklık fikrini eleştirmek için şunu ifade eder; kadınların ve çocukların ortaklaşa olduğu bir devlette, sevgi duyguları ister istemez pek sulandırılmış olacaktır. Baba "oğlum" diyemeyecektir, oğul "baba" diyemeyecektir bu çeşit bir şehirde babaların oğullarını veya oğulların babalarını yahut kardeşlerini birbirine sevdiren ve düşündüren, başka her şeyden güçlü iki içgüdü vardır. "Bu benimdir." demek ve "Ben, bunu seviyorum." demek. Platon'un Devlet'ine göre kurulmuş bir şehirde ise bunlardan ne biri ne de öteki söylenebilir.

Aristoteles, Platon'un "Devlet" adlı eserinde aşağıdakilerden hangisini eleştirmektedir?

- A) İdeal düzenin gerçek olmasını
B) İktidarın toplumu mutlu etmesini
C) Yönetici sınıfın devleti iyi yönetmesini
D) Aile kurumunun ortadan kaldırılmasını
E) Toplumsal refahın sağlanmasını